

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2000/60/ΕΚ ΚΑΙ ΤΟΥ Ν. 3199/2003. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ (Μάρτιος 2007)

Συγγραφέας: ΛΑΖΑΡΟΣ ΤΑΤΣΗΣ

I. Εισαγωγή

«Με τη βοήθεια του ύδατος», λέει το Κοράνι, «δίδουμε ζωή σε όλα». Αυτή η λιτή και λακωνική έκφραση υποκρύπτει μια βαθύτερη φρόνηση. Το ανθρώπινο είδος και οι λοιποί ζώντες οργανισμοί του πλανήτη μας χρειάζονται το ύδωρ με τόση βεβαιότητα όσο χρειάζονται και το οξυγόνο: Χωρίς αυτό η ζωή δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Χαρακτηριστικό είναι άλλωστε ότι η αναπλήρωση των ζωτικών υγρών των οργανισμών, αλλά και οι τροφές που καταναλώνουν απαιτούν νερό, προκειμένου να αναπαραχθούν. Πλην αυτών όμως το ύδωρ δίδει ζωή υπό μια ευρύτερη έννοια. Οι άνθρωποι χρειάζονται το καθαρό ύδωρ και τα συστήματα ύδρευσης-αποχέτευσης για να διατηρήσουν την υγεία τους και να ενισχύσουν την αξιοπρέπειά τους. Αλλά πέρα από την οικογένεια, το ύδωρ στηρίζει επιπρόσθετα τα οικολογικά συστήματα και παρέχει μια εισαγωγή στα συστήματα παραγωγής που διατηρούν τα προς το ζην. Φαίνεται λοιπόν ότι το νερό συσχετίζεται αναπόδραστα με όλες τις πτυχές της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής μας πραγματικότητας. Όταν οι άνθρωποι αμφισβητούν την πρόσβαση στο καθαρό ύδωρ στις οικίες τους ή όταν στερούνται την πρόσβαση στο ύδωρ ως φυσικό διαθέσιμο^[1], τότε οι επιλογές και οι ελευθερίες τους περιορίζονται από την κακή υγεία, την ένδεια και την ευπάθεια. Το ύδωρ δίδει τη ζωή σε όλα και για όλους, συμπεριλαμβανομένης της ανθρώπινης ανάπτυξης και ελευθερίας.

Οι σημαντικότερες ποσότητες νερού προέρχονται κυρίως από τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα. Συγκεκριμένα, τα επιφανειακά ύδατα αποτελούνται από το γλυκό νερό των λιμνών, των ποταμών και των ταμιευτήρων ύδατος που συλλέγεται και ρέει στην επιφάνεια του εδάφους. Αντιθέτως, τα υπόγεια ύδατα συγκεντρώνονται

στα πορώδη στρώματα των υπόγειων πετρωμάτων και για αυτό αποκαλούνται υπόγειοι υδροφόροι ορίζοντες. Παρά το γεγονός, ότι ορισμένες ποσότητες υπόγειων υδάτων ανανεώνονται διαμέσου της διήθησης του νερού της βροχής και των λιωμένων χιονιών, εντούτοις το μεγαλύτερο μέρος τους έχει συγκεντρωθεί στη διάρκεια των γεωλογικών εποχών, και εξαιτίας της τοποθεσίας του δεν μπορεί να αναπληρωθεί σε περίπτωση που εξαντληθεί. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός, ότι βάσει των στοιχείων του Συμβουλίου των ΗΠΑ για την ποιότητα του περιβάλλοντος, αν προσθέσουμε όλες τις πηγές προσφοράς γλυκού νερού που είναι διαθέσιμες στον πλανήτη μας και τις συγκρίνουμε με την αντίστοιχη ζήτηση, τότε θα διαπιστώσουμε ότι η προσφορά είναι σχεδόν δέκα φορές μεγαλύτερη της ζήτησης^[2]. Όσο καθησυχαστικό και αν φαίνεται το μέγεθος αυτό, εντούτοις δεν είναι τίποτε περισσότερο από μια παραπλανητική και ψευδεπίγραφη πληροφορία, καθόσον αποκρύπτει τις δυσμενέστερες επιπτώσεις της ολοένα και μεγαλύτερης ζήτησης γλυκού νερού και τις έντονες συνθήκες λειψυδρίας που παρατηρούνται σε αρκετές περιοχές του πλανήτη μας. Η συνεκτίμηση μάλιστα όλων αυτών των στοιχείων μάς οδηγεί αναπόφευκτα στη διαπίστωση, ότι σε πολλές περιοχές ανά τον κόσμο η λειψυδρία, σε συνδυασμό με τις συνθήκες ξηρασίας, αποτελούν ένα ζωτικής σημασίας πρόβλημα, ενώ άλλα μέρη ενδέχεται να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο της λειψυδρίας τις προσεχείς δεκαετίες.

Τα προβλήματα στον τομέα του νερού δε σταματούν βέβαια εδώ. Σύμφωνα με τη Διεθνή Έκθεση του 2000 οι ποσότητες του νερού που είναι διαθέσιμες σε πλανητικό επίπεδο είναι μόλις 3,5 φορές μεγαλύτερες από την αντίστοιχη ζήτηση, εξαιτίας της ραγδαίας πληθυσμιακής αύξησης. Και για να μην αναφερόμαστε μόνο σε ποσοτικά ζητήματα, ας υπενθυμίσουμε ότι βάσει των στοιχείων του ΟΗΕ το 2001 ενάμισι δισεκατομμύριο άνθρωποι, οι οποίοι το 2025 αναμένεται να φτάσουν τα 3,5 ζουν σήμερα σε συνθήκες εξαθλίωσης, και αυτό διότι δεν έχουν πρόσβαση σε υγιεινό νερό, ενώ χιλιάδες θύματα ανά τον κόσμο καταγράφονται καθημερινώς λόγω της σχιστοσωμίας, της ογκοκερκίασης και των λοιπών διαρροϊκών ασθενειών, οι οποίες προξενούνται από τη ρύπανση και τη μόλυνση των υδάτων. Είναι επομένως κατανοητό ότι το ύδωρ αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα της γης, καθώς η έλλειψη της ποσότητάς του και η υποβάθμιση της ποιότητάς του είναι αυτή που θα οδηγήσει σταδιακά στην εξάλειψη του ανθρώπινου είδους, τόσο σε ατομικό όσο και σε επίπεδο συλλογικής διαβίωσης. Αυτός άλλωστε είναι και ο πραγματικός λόγος για τον οποίο αναμένεται να

πραγματοποιηθούν τα προσεχή έτη οι λεγόμενοι «πόλεμοι του νερού», οι οποίοι θα συνδυαστούν με τις λοιπές θρησκευτικές και εθνικιστικές διαφορές[3].

Την εξέχουσα αυτή σημασία του νερού φαίνεται να έχουν διαπιστώσει εδώ και αρκετά χρόνια οι οργανισμοί διεθνούς και υπερεθνικού χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, ο ΟΗΕ εκτός από τη διακήρυξη της 22ας Μαρτίου ως Παγκόσμιας Ημέρας για το Ύδωρ, συνέστησε με την πάροδο του χρόνου περαιτέρω εορτασμούς για τη σημασία και τις αξίες του Νερού, όπως:

Το Νερό στον Κόσμο: Είναι Αρκετό; - «*The World's Water: Is There Enough?*» (1997). *Υπόγειο Νερό. Ο Αόρατος Πόρος* - «*Groundwater: The Invisible Resource*» (1998). *Ο καθένας μας ζει κατάντη* - «*Everyone lives downstream*» (1999). *Νερό για τον 21ο αιώνα* - «*Water for the Twenty First Century*» (2000). *Υγιεινό νερό* - «*Water for Health*» (2001).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την άλλη από το 1975 και έπειτα έχει εκδώσει πλήθος οδηγιών, κανονισμών, αποφάσεων και ψηφισμάτων, τα οποία στοχεύουν στη διαχείριση και προστασία των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων. Η σημαντικότερη οδηγία είναι η 2000/60/ΕΚ, γνωστή και ως οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα (ΟΠΥ), τα κριτήρια και οι στόχοι της οποίας προωθούν μια νέα κουλτούρα στον τομέα διαχείρισης των υδατικών πόρων του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Συγκεκριμένα, στρέφεται από τις παραδοσιακές στρατηγικές ενίσχυσης της προσφοράς σε στρατηγικές διαχείρισης της ζήτησης, δίδοντας κατά αυτόν τον τρόπο προτεραιότητα στην εξοικονόμηση, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και την εισαγωγή νέων τεχνολογιών, καθώς και στις στρατηγικές προστασίας των υπόγειων υδάτων μέσω ολοκληρωμένων προσεγγίσεων. Στην ίδια κατεύθυνση, η εν λόγω οδηγία δημιουργεί και εισάγει νέες αντιλήψεις στη αντιμετώπιση κινδύνων από τα ακραία καιρικά φαινόμενα (πλημμύρες, ξηρασία). Στην περίπτωση της Ελλάδας, η εφαρμογή της οδηγίας αποτελεί μια ουσιώδη ευκαιρία για την αποτελεσματική διαχείριση και προστασία του περιβάλλοντος. Εντούτοις, ο μηχανισμός της ενσωμάτωσής της και μόνο στην εθνική μας νομοθεσία διακρίνεται για τις καίριες ελλείψεις και ασάφειές του, οι οποίες ήδη από το 2003 σηματοδότησαν έναν κακό οιωνό στην πορεία επίτευξης του βασικού σκοπού της οδηγίας. Άραγε θα μπορέσει να επιτευχθεί η καλή κατάσταση των υδάτων της Ελλάδας έως το έτος 2015;

II. Η έννοια της Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων

Με τον όρο διαχείριση υδατικών πόρων (ΔΥΠ) νοείται το σύνολο των έργων και μέτρων που είναι απαραίτητα για να εξασφαλιστεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό η κάλυψη των αναγκών κάθε χρήστη ή στην περίπτωση που αυτό δεν είναι εφικτό, να εξασφαλιστεί η ισόνομη ικανοποίηση όλων των ενδιαφερόμενων σε σχέση με την κοινωνική σημασία κάθε χρήσης, σήμερα και στο μέλλον. Στο παρόν κείμενο ωστόσο εξετάζεται επιπρόσθετα η έννοια της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδατικών πόρων (Integrated Water Resources Management), η οποία αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων που αντιμετωπίζουν τα διάφορα τμήματα των υδατικών συστημάτων και του περιβάλλοντος με βάση τις διαλεκτικές τους σχέσεις και αλληλεξαρτήσεις, ούτως ώστε να αποφεύγονται οι αναποτελεσματικές τομεακές λύσεις.

Οι βασικές διαστάσεις της ΔΥΠ είναι η τεχνοκρατική διάσταση, η διοικητική δομή και η διαδικασία υλοποίησης. Επισημαίνεται ότι η πρώτη εξ αυτών αφορά την επιστημονική προσέγγιση της Διαχείρισης, ενώ οι υπόλοιπες δύο καθορίζουν το ποιος θα υλοποιήσει τις ενέργειες και με ποιους τρόπους θα εφαρμοστεί η ΔΥΠ. Δεν θα πρέπει ωστόσο να παραβλέπεται το γεγονός, ότι η διαχείριση των υδατικών πόρων αποτελεί μια συνεχή διαδικασία, η οποία για συμβατικούς και μόνο λόγους, διακρίνεται σε *στρατηγική και επιχειρησιακή φάση*. Στην πρώτη, επιλέγονται με «ορθολογικό» τρόπο τα απαιτούμενα μέτρα και έργα, ενώ στη δεύτερη πραγματοποιείται η «ορθολογική» τους λειτουργία. Αναλυτικότερα, η στρατηγική διαχείριση εφαρμόζεται σε κάθε λεκάνη απορροής ποταμού[4] ή σε αριθμό γειτονικών λεκανών, όπου όλες οι θέσεις διαθεσιμότητας και κατανάλωσης νερού και όλα τα συστατικά στοιχεία του περιβάλλοντος που αφορούν το νερό, συσχετίζονται μεταξύ τους. Σημειώνεται ότι ως σύγχρονος όρος χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια η έννοια της «ολικής διαχείρισης υδρολογικής λεκάνης» (Total Watershed Management), στην οποία το έδαφος, οι χρήσεις/καλύψεις Γης, η βλάστηση και το νερό θεωρούνται ως μια αδιάσπαστη διαλεκτική ενότητα[5].

Οι βασικοί στόχοι της ΔΥΠ συνίστανται στους εξής:

- § Να προμηθεύσει νερό επαρκούς ποσότητας και κατάλληλης ποιότητας για την ικανοποίηση των αγροτικών, των βιομηχανικών, των ενεργειακών και των υπολοίπων

αναγκών.

- § Να προστατεύσει τους υδατικούς πόρους από τη ρύπανση.
- § Να παρέχει ικανοποιητική προστασία από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, ιδίως τις πλημμύρες και τις ξηρασίες.
- § Να διανέμει πόσιμο νερό για σκοπούς άρδευσης, να εξυπηρετεί τη λειτουργία υδροηλεκτρικών έργων, να χρησιμοποιεί το ύδωρ για υδατικές μεταφορές και για σκοπούς αναψυχής και, τέλος, να διαθέτει το νερό για τη χλωρίδα και την πανίδα.

Σημειώνεται ωστόσο ότι προκειμένου να επιτευχθούν οι ανωτέρω στόχοι απαιτείται πρωτίστως για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα να συλλεγούν απαραίτητες πληροφορίες που έχουν να κάνουν με υδρο-μετεωρολογικά, υδραυλικά, και τοπογραφικά δεδομένα[6].

III. Η πολιτική διαχείρισης των υδάτων βάσει της οδηγίας-πλαίσιο

Η οδηγία-πλαίσιο για τα νερά (Water Frame Directive) αποτελεί μια ολιστική και καινοτόμο προσπάθεια προστασίας και διαχείρισης των υδατικών πόρων που προέκυψε έπειτα από μια μακροχρόνια περίοδο συζητήσεων και διαπραγματεύσεων μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διασαφηνίζεται ότι η εν λόγω οδηγία δημιουργεί ένα σημαντικότατο νομοθετικό πλέγμα για την προστασία όλων των κατηγοριών των υδάτινων σωμάτων (Υ.Σ.), ήτοι τα εσωτερικά επιφανειακά, τα μεταβατικά, τα παράκτια και τα υπόγεια, προκειμένου έτσι να επιτευχθούν τα εξής:

Να αποτραπεί η περαιτέρω υποβάθμιση των υδατικών πόρων, αλλά και να προστατεύονται και να βελτιώνεται η ποιότητά τους. Να προωθηθεί η βιώσιμη διαχείριση των υδάτων, διαμέσου της μακροπρόθεσμης προστασίας των υδατικών πόρων. Να υποβοηθείται η βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος, μέσω της εφαρμογής συγκεκριμένων μέτρων για τη σταδιακή μείωση της απόρριψης ρυπαντικών ουσιών προτεραιότητας και την εξάλειψη της απόρριψης τοξικών ρυπαντικών ουσιών προτεραιότητας. Να εξασφαλίζεται προοδευτικά η μείωση της

ρύπανσης των υπόγειων υδάτων και να αποτρέπεται η περαιτέρω ρύπανσή τους. Να υποβοηθείται η αντιμετώπιση των επιπτώσεων που προξενούνται από τα ακραία καιρικά φαινόμενα των πλημμυρών και των ξηρασιών[7].

Σημειώνεται ότι η κοινοτική οδηγία 2000/60 αποτελεί ουσιαστικά ένα βασικό εργαλείο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτων και των οικοσυστημάτων στη χωρική επικράτεια της Ευρώπης. Ως βασικός στόχος τίθεται η επίτευξη της καλύτερης κατάστασης των υδάτων από πλευράς ποιότητας και ποσότητας. Όπως αναφέρεται μάλιστα στις διατάξεις της οδηγίας *«Τελικός Στόχος είναι η επίτευξη της εξάλειψης των επικίνδυνων ουσιών προτεραιότητας και η συμβολή στην επίτευξη συγκεντρώσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον, οι οποίες για τις φυσικώς απαντώμενες ουσίες, να πλησιάζουν το φυσικό βασικό επίπεδο»*. Επισημαίνεται ότι η επιτυχής εφαρμογή της οδηγίας δύναται να κριθεί στη βάση δύο κρίσιμων παραγόντων που είναι αφενός η εναρμόνιση όλων των φυσικών διεργασιών και ανθρωπίνων δραστηριοτήτων που έχουν άμεσα επιπτώσεις στον κύκλο του νερού εντός των χωρικών πλαισίων μιας υδρολογικής λεκάνης και αφετέρου η έγκαιρη λήψη των κατάλληλων διαχειριστικών μέτρων, τα οποία δύναται να εξασφαλίσουν την επιθυμητή «καλή οικολογική κατάσταση» των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων τα προσεχή χρόνια. Το καινοτόμο στοιχείο της οδηγίας έγκειται στο γεγονός, ότι ορίζει τη λεκάνη απορροής ποταμού ως τη βασική μονάδα για κάθε ενέργεια σχεδιασμού και διαχειριστικής δράσης που αφορούν τον τομέα του νερού. Με άλλα λόγια, αναγνωρίζεται το ουσιοδέστατο γεγονός ότι το νερό έχει φυσικά και υδρολογικά όρια και όχι διοικητικά και πολιτικά[8]!

Οι αρχές του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος από τις οποίες διέπεται η οδηγία είναι οι κάτωθι:

Η «αρχή της αειφορίας», η οποία μάλιστα αποτελεί και τη βασική αρχή της οδηγίας, εφόσον σύμφωνα με το άρθρο 1β θα πρέπει να προωθείται η βιώσιμη χρήση του νερού με στόχο τη μακροπρόθεσμη προστασία των διαθέσιμων υδάτινων πόρων. Η εν λόγω αρχή έχει ως ειδικότερο περιεχόμενο τη διαχείριση των φυσικών πόρων κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην εξαντλούνται τα όρια αποδοχής και να μην υπερκεράζεται η φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων εξαιτίας της εισαγωγής επικίνδυνων ουσιών και της κατανάλωσης των φυσικών διαθεσίμων. Διευκρινίζεται ότι η αρχή της αειφορίας έχει αποκτήσει αυξημένη κανονιστική ισχύ στην ελληνική έννομη τάξη μετά τη ρητή κατοχύρωσή της στο αναθεωρημένο άρθρο 24 του Συντάγματος το 2001[9].

Η «*αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει*», η οποία σημαίνει ότι όσοι προκαλούν περιβαλλοντικές βλάβες, θα πρέπει να επωμίζονται το κόστος αποφυγής τους ή αντιστάθμισής τους. Ως εκ τούτου, θα πρέπει στις περισσότερες περιπτώσεις να αποφεύγεται η χρηματοδότηση της περιβαλλοντικής Πολιτικής από δημόσιους πόρους, καθόσον αυτή αναμένεται να χρηματοδοτηθεί από τους ίδιους τους ρυπαίνοντες στο μέτρο βέβαια που εντοπίζονται οι τελευταίοι[10].

Η «*αρχή της αναλογικότητας*», βάσει της οποίας το σύνολο των εκπομπών των εγκαταστάσεων που δραστηριοποιούνται σε ένα συγκεκριμένο χώρο δεν θα πρέπει να επιβαρύνουν τον αποδέκτη περισσότερο από κάποια καθορισμένα όρια. Συνεπώς, προκειμένου να επιτραπεί η λειτουργία μιας νέας εγκατάστασης, είναι απαραίτητο να μειωθούν με αναλογικό ρυθμό οι επιβαρυντικές εκπομπές από τις ήδη υπάρχουσες εγκαταστάσεις[11]. Η «*αρχή της προφύλαξης*», η οποία νοείται ως η λήψη προφυλακτικών μέτρων από τους φορείς πολιτικής, όταν υπάρχει επιστημονική αβεβαιότητα ως προς τον κίνδυνο επέλευσης μη αναστρέψιμων ή σοβαρών επιπτώσεων στο περιβάλλον από οιαδήποτε δραστηριότητα ή έργο[12]. Τέλος, η «*αρχή της πρόληψης*», όπου η ενδεχόμενη αβεβαιότητα στις επιστημονικές προσεγγίσεις λειτουργεί υπέρ της προστασίας και της ανάδειξης του περιβάλλοντος[13].

α. Οι βασικές αρχές και διατάξεις της οδηγίας

Διαβάζοντας προσεκτικά το κείμενο της οδηγίας, διακρίνει κανείς ορισμένες αρχές, οι οποίες ουσιαστικά σφραγίζουν το χαρακτήρα της και στις οποίες στηρίζεται η όλη φιλοσοφία της. Έτσι, ο βασικός δομικός ιστός της οδηγίας αναλύεται ως ακολούθως:

Το νερό δεν αποτελεί εμπορικό προϊόν, αποτελεί κληρονομιά και πρέπει να προστατεύεται. Με άλλα λόγια, η οδηγία διευκρινίζει ότι το ύδωρ αποτελεί κοινωνικό αγαθό και γι' αυτό δεν πρέπει να θεωρείται αντικείμενο προς εκμετάλλευση. Το πρόβλημα που τίθεται ωστόσο στην προκειμένη περίπτωση είναι ότι το νερό αντιμετωπίζεται εδώ και πολλά χρόνια στη διεθνή πολιτική ως εμπορικό αγαθό, με απώτερο σκοπό την εξυπηρέτηση των οικονομικών συμφερόντων. Επομένως, η στάση που προτείνεται από την εν λόγω οδηγία είναι εξαιρετικά δύσκολο να υιοθετηθεί στην πράξη. Γίνεται ιδιαίτερη μνεία στη διατήρηση της ποιότητας ως προϋπόθεση για την ορθή χρήση-προφύλαξη και την προληπτική δράση και μικρότερη έμφαση σε ποσοτικά ζητήματα. Το γεγονός βέβαια, παρόλο που προξενεί εντύπωση, δικαιολογείται

εντούτοις απόλυτα αν αναλογισθεί κανείς ότι η οδηγία εκδόθηκε κυρίως με τη συμβολή της Ολλανδίας και των όμορων ευρωπαϊκών χωρών, οι οποίες διαθέτουν ένα οργανωμένο σύστημα διάθεσης ποσοτικών δεδομένων. Σημαντικά προβλήματα ωστόσο αναμένεται να προκληθούν -και έχουν προκληθεί- στη χώρα μας, η οποία ως γνωστό δεν διαθέτει ουδεμία βάση δεδομένων για τα ποσοτικά στοιχεία των επιφανειακών της υδάτων, ενώ παράλληλα το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία για τον προσδιορισμό των ορίων των υπόγειων υδάτων. Γίνεται επομένως αντιληπτό ότι οι όποιες δυσκολίες παρουσιάζονται μέσα από τις επιταγές της οδηγίας, στην περίπτωση της Ελλάδας αναμένονται να είναι ακόμη μεγαλύτερες. Γι' αυτό άλλωστε πολλοί επιστήμονες εκφράζουν την απαισιοδοξία τους, εάν θα μπορέσει τελικά η χώρα μας να επιτύχει το βασικό στόχο της οδηγίας. Προωθεί την επανόρθωση της καταστροφής. Στηρίζει την αντίληψη, ότι η ύδρευση αποτελεί υπηρεσία κοινής ωφέλειας και δεν πρέπει να εξυπηρετεί κερδοσκοπικά συμφέροντα. Προωθεί τη βιώσιμη χρήση των υδατικών πόρων. Αναγνωρίζεται προτεραιότητα στην ποιότητα των υδάτων της πηγής. Προωθεί την ολοκληρωμένη ανάπτυξη [\[14\]](#) των περιοχών, στις οποίες βρίσκεται εφαρμογή αλλά και των λοιπών περιοχών που εξαρτώνται άμεσα από αυτές. Οι λεκάνες απορροής ποταμού θεωρούνται ως το κατάλληλο διαχειριστικό μοντέλο των υδάτων. Δίδεται έμφαση σε θέματα συνδιαχείρισης των κοινών υδατικών πόρων πέραν των συνόρων και των κοινών υδρολογικών λεκανών.

Βάσει των πιο πάνω αρχών, η οδηγία θέτει ουσιαστικά ως βασική της προτεραιότητα τη βελτίωση και προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων και των εξηρημένων από αυτά οικοσυστημάτων, προκειμένου έτσι να επιτευχθεί η βιώσιμη χρήση του νερού [\[15\]](#).

Αναλυτικότερα όμως, στα κύρια σημεία της οδηγίας υπάγονται οι ακόλουθες ενέργειες:

1. Συντονισμός των διοικητικών ρυθμίσεων στις περιοχές λεκάνης απορροής ποταμών

Στην περίπτωση αυτή κάθε κράτος-μέλος είναι υποχρεωμένο να καθορίσει στην επικράτειά του τις λεκάνες απορροής των ποταμών, ώστε να προσδιοριστούν με

αυτόν τον τρόπο οι διοικητικές και διαχειριστικές ενότητες. Σημειώνεται ότι δύναται να συνδυαστούν μικρότερες ή μεγαλύτερες υδρολογικές λεκάνες. Επιπλέον υπάρχει υποχρέωση συντονισμού των δράσεων στην περίπτωση ποταμών που διαρρέουν σε περισσότερα του ενός κράτη, οπότε αναφερόμαστε πλέον σε διεθνή περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού. Πλην αυτού, τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωμένα να προσδιορίσουν με σαφήνεια την «αρμόδια αρχή», που μπορεί να είναι ένας υπάρχων εθνικός είτε και διεθνής οργανισμός, ο οποίος ουσιαστικά θα είναι αρμόδιος για την επίτευξη των σκοπών της οδηγίας.

2. Κατάρτιση διαχειριστικών σχεδίων υδρολογικής λεκάνης

Τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωμένα μέχρι το τέλος του 2009 να δημοσιεύσουν τα σχέδια διαχείρισης για κάθε λεκάνη απορροής ποταμού. Διευκρινίζεται ότι τα εν λόγω σχέδια λειτουργούν ως μοντέλα για την πλήρη προστασία και ανάπτυξη κάθε λεκάνης απορροής ποταμού, συμπεριλαμβάνοντας όλους τους ανθρώπινους και περιβαλλοντικούς παράγοντες, οι οποίοι δρουν συνδυασμένα και λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις αντίστοιχες οικονομικές αναλύσεις. Σύμφωνα με τις αρχές των εν λόγω σχεδίων θα διαχειρίζεται όλο το υδατικό σύστημα κάθε λεκάνης, θα προστατεύεται, θα ανατάσσεται και θα υλοποιούνται όλες οι ρυθμιστικές ενέργειες για τη βιώσιμη χρήση του. Επιπλέον, προβλέπονται συστήματα συνεχούς ελέγχου και παρακολούθησης. Έμφαση πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωμένα στην κοινή ανάπτυξη διαχειριστικών μοντέλων σε διεθνείς λεκάνες μεταξύ των κρατών-μελών αλλά και μεταξύ των υπολοίπων κρατών, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Περιβαλλοντικοί στόχοι

Για την εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων και την επίτευξη των στόχων, τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωμένα να εξασφαλίζουν τα εξής: α) για τα επιφανειακά ύδατα να επιτυγχάνεται το μέγιστο δυνατό οικολογικό δυναμικό[16] και η καλύτερη δυνατή χημική κατάσταση, και β) για τα υπόγεια ύδατα να επιτυγχάνεται η καλή τους κατάσταση με όσο το δυνατό λιγότερες μεταβολές. Διευκρινίζεται ότι οι περιβαλλοντικοί στόχοι αναθεωρούνται ανά εξαετία.

4. Χαρακτηριστικά της περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού[17]

Ειδικότερα, το κάθε κράτος-μέλος οφείλει να εξασφαλίζει για κάθε λεκάνη απορροής ποταμού τα κάτωθι:

α) Την ανάλυση των ποιοτικών, ποσοτικών και οικονομικών χαρακτηριστικών της.

β) Την επισκόπηση των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων.

γ) Την οικονομική ανάλυση της χρήσεως του ύδατος. Σημειώνεται ότι τα παραπάνω χαρακτηριστικά δύναται να τα αναθεωρήσει το κάθε κράτος-μέλος μέχρι το έτος 2013 και εν συνεχεία ανά έξι έτη.

5. Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών

Συγκεκριμένα, θα πρέπει να γίνει ο καθορισμός των χρήσεων των νερών ανά λεκάνη ποταμού και κατά συνέπεια ένα μητρώο που θα περιέχει για κάθε περιοχή την αναγκαιότητα προστασίας της, δίδοντας ωστόσο προτεραιότητα ανάλογα με τις

κατηγορίες χρήσεων του νερού.

6. Ύδατα που χρησιμοποιούνται για άντληση πόσιμου ύδατος

Συγκεκριμένα γίνεται διαχωρισμός των εξής κατηγοριών υδάτων:

α. Εκείνα που χρησιμοποιούνται για ύδρευση. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλα τα ύδατα που υδρεύουν περισσότερα από πενήντα άτομα ή έχουν παροχή μεγαλύτερη των 10m³/ημέρα και για τα οποία παράλληλα εφαρμόζεται η οδηγία 80/778/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/83/ΕΚ «σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης».

β. Εκείνα που προορίζονται για μελλοντική υδρευτική χρήση. Στην κατηγορία αυτή δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στις μεθόδους προστασία τους, προκειμένου έτσι να μπορέσουν μελλοντικά να χρησιμοποιηθούν για ύδρευση χωρίς ιδιαίτερο κόστος.

Σημειώνεται ότι προβλέπεται παρακολούθηση των ποιοτικών στοιχείων όλων των κατηγοριών υδάτων με παροχή μεγαλύτερη των 100m³/ημέρα, είτε αυτά είναι επιφανειακά ή υπόγεια.

7. Παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων

Επιτυγχάνεται με προγράμματα παρακολούθησης, τα οποία έχουν ως στόχο να

καλύψουν τον έλεγχο του όγκου, της στάθμης, της ροής, της οικολογικής και χημικής κατάστασης, καθώς και το οικολογικό δυναμικό των επιφανειακών υδάτων. Αντίστοιχα, για τα υπόγεια ύδατα καλύπτεται η χημική και ποσοτική τους κατάσταση.

8. Πρόγραμμα Μέτρων

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της οδηγίας, κάθε κράτος-μέλος θεσπίζει πρόγραμμα μέτρων. Επισημαίνεται ότι το κάθε πρόγραμμα περιλαμβάνει βασικά και συμπληρωματικά μέτρα. Αναλυτικότερα, στα βασικά μέτρα συνίστανται τα εξής:

- Η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία των υδάτων.
- Η ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδατος.
- Η αποτελεσματική και μακροπρόθεσμη χρήση του ύδατος.
- Ο έλεγχος των πόσιμων υδάτων.
- Ο έλεγχος και η τήρηση του μητρώου άντλησης γλυκών υδάτων.
- Ο έλεγχος της ανατροφοδότησης των υπογείων υδάτων.
- Ο έλεγχος των σημειακών πηγών απόρριψης.
- Ο έλεγχος των διάχυτων πηγών απόρριψης.
- Ο έλεγχος της κατάστασης των υπόγειων υδάτων.
- Η απαγόρευση των απορρίψεων ρύπων απευθείας σε υπόγεια ύδατα.

Επιπλέον απαιτείται σε ορισμένες περιπτώσεις η εξάλειψη της ρύπανσης των Υδάτων, η οποία επιτυγχάνεται με περαιτέρω μέτρα πρόληψης για την αποφυγή της σημαντικής διαρροής ρύπων από τεχνικές εγκαταστάσεις.

Τα συμπληρωματικά μέτρα αντίστοιχα συνίστανται σε περαιτέρω μέτρα για την επίτευξη των στόχων, όπως διοικητικά, νομοθετικά, διαχειριστικά, κατασκευαστικά και ενημερωτικά. Διευκρινίζεται ότι τα προγράμματα μέτρων καταρτίζονται το αργότερο μέχρι το τέλος του 2009 και εφαρμόζονται το αργότερο μέχρι το τέλος του 2012. Είναι δυνατόν να αναθεωρηθούν μέχρι το 2015, ενώ συγχρόνως τα κράτη-μέλη έχουν υποχρέωση να τα αναθεωρούν και να λαμβάνουν επιπρόσθετα μέτρα όταν δεν επιτυγχάνονται οι βασικοί στόχοι.

9. Πληροφόρηση του κοινού και διενέργεια διαβουλεύσεων

Εξασφαλίζεται η κατάρτισή τους από τα κράτη-μέλη το αργότερο μέχρι το τέλος του 2009 και η αναθεώρησή τους μέχρι το τέλος του 2015.

10. Υποβολή Εκθέσεων

Πραγματοποιείται από τα κράτη-μέλη για να εξασφαλιστεί εκτός της ενημέρωσης του κοινού, επιπρόσθετα η συμμετοχή του στην εκπόνηση των διαχειριστικών σχεδίων λεκάνης απορροής ποταμού.

11. Στρατηγικές κατά της ρύπανσης των υδάτων

Θεσπίζονται από τα κράτη-μέλη της Επιτροπής και δύνανται να ενδιαφέρουν και κράτη, τα οποία δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

12. Στρατηγικές για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων

Θεσπίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο ύστερα από πρόταση της Επιτροπής. Με αυτόν τον τρόπο καθορίζεται κατάλογος ουσιών προτεραιότητας, με βασικό άξονα τον κίνδυνο για το υδατικό περιβάλλον.

13. Σχέδια για μελλοντικά κοινοτικά μέτρα

Η Επιτροπή δημοσιεύει Έκθεση για την πορεία υλοποίησης της οδηγίας το αργότερο μέχρι το τέλος του 2012, ενώ προηγουμένως προβλέπεται η δημοσίευση εκθέσεων για τα χαρακτηριστικά των υδρολογικών λεκανών και την παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων[18].

β. Τα στάδια εφαρμογής της οδηγίας

Προκειμένου να επιτευχθεί ο βασικός σκοπός της οδηγίας, προβλέπεται η υλοποίηση οκτώ βασικών βημάτων:

Ο προσδιορισμός των επιμέρους λεκανών απορροής σε κάθε κράτος-μέλος, η ένταξή τους σε υδατικές περιφέρειες και ο καθορισμός των αρμόδιων φορέων διαχείρισης. Ο προσδιορισμός σε κάθε υδατική περιφέρεια των πιέσεων, των επιπτώσεων και των οικονομικών παραμέτρων που συσχετίζονται με τη χρήση των υδάτων, καθώς και η καταγραφή των προστατευόμενων περιοχών. Τίθενται σε λειτουργία τα προγράμματα παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων. Λαμβάνονται υπόψη τα αποτελέσματα των προγραμμάτων παρακολούθησης και οι αναλύσεις των χαρακτηριστικών των λεκανών απορροής. Επιπλέον τα κράτη-μέλη καλούνται να εντοπίσουν τα μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που θέτει η οδηγία με οικονομικά αποδοτικό και αποτελεσματικό τρόπο. Συντάσσονται και δημοσιοποιούνται τα προγράμματα διαχείρισης για κάθε υδατική περιφέρεια, στα οποία θα περιλαμβάνεται επιπρόσθετα ο τελικός προσδιορισμός των ιδιαιτέρως τροποποιημένων υδάτινων σωμάτων. Εφαρμογή της τιμολογιακής πολιτικής των υδάτων, η οποία θα υποβοηθά την βιωσιμότητα των υδατικών πόρων. Τίθενται σε λειτουργία τα προγράμματα διαχείρισης. Πλήρης εφαρμογή των προγραμμάτων διαχείρισης και επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων[19].

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να δοθεί στη διαδικασία προσδιορισμού των συνθηκών αναφοράς, η οποία γίνεται μετά το στάδιο προσδιορισμού των λεκανών απορροής, καθώς η οδηγία ορίζει ότι για να επέλθουν τα υδάτινα σώματα στη λεγόμενη «καλή οικολογική κατάσταση» θα πρέπει τα φυσικοχημικά τους χαρακτηριστικά να έχουν απόκλιση έως και 25% από τις συνθήκες αναφοράς. Αναλυτικότερα τα στάδια που ακολουθούνται στην περίπτωση αυτή είναι: α) ο εντοπισμός των μη διαταραγμένων υδάτινων σωμάτων, β) η χρήση και αξιοποίηση ιστορικών δεδομένων, γ) η εφαρμογή μαθηματικών μοντέλων και προσομοιώσεων, και δ) οι εκτιμήσεις ειδικευμένων επιστημόνων[20].

γ. Οι δυσκολίες και τα προβλήματα εφαρμογής της οδηγίας

Κρίνεται σκόπιμο να διασαφηνισθεί ότι η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας

αναμένεται εξαιρετικά δύσκολη ιδιαίτερα για τη χώρα μας, η οποία έχει «κωλύσει» σε αρκετά σημεία και η οποία θεωρείται ότι βρίσκεται ακόμη σε εμβρυικό στάδιο σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Οι δυσκολίες της εφαρμογής της πηγάζουν κυρίως από τις αρχές που εμπεριέχονται στην οδηγία και οι οποίες διέπουν τους υδάτινους πόρους, καθώς και από τις ιδιάζουσες και σε κάθε περίπτωση πολυεπίπεδες σχέσεις τους τόσο με το περιβάλλον[21] όσο και με τους σχετικούς τομείς δραστηριοτήτων που εμπλέκονται με αυτούς. Πιο συγκεκριμένα, στη διαδικασία διαχείρισης των υδατικών πόρων εμπλέκονται φορείς και διοικητικές αρχές με διαφορετικούς ρόλους, αρμοδιότητες, ενδιαφέροντα και ευθύνες. Όπως είναι κατανοητό, η συζήτηση όλων αυτών των φορέων μεταξύ τους έχει συχνά «εκρηκτικά αποτελέσματα» και η ποικιλία των αρμοδιοτήτων και συμφερόντων τους αποτελεί ίσως το βασικότερο παράγοντα για την κακή διαχείριση των υδάτων. Εντούτοις, απαιτείται μια διαφορετικού είδους προσέγγιση, η οποία θα εστιάζει στις αξίες και τις αρχές της διεπιστημονικότητας όσον αφορά τις πρακτικές διαχείρισης. Στην περίπτωση μάλιστα των διασυνοριακών λεκανών θα πρέπει να αναλογισθεί κανείς ότι προκύπτουν ζητήματα συνεννόησης και συνεργασίας ανάμεσα σε διαφορετικές χώρες, η σύναψη συμπληρωματικών συμφωνιών και η αναθεώρηση και επικαιροποίηση εκείνων με βάση τις διατάξεις της οδηγίας, οι οποίες ήδη βρίσκονται σε ισχύ και κατά συνέπεια έχουν αναπόφευκτα άμεσες επιπτώσεις στη διαχείριση των υδάτων[22].

Μια άλλη κρίσιμη παράμετρος, η οποία θα πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνεται υπόψη είναι ο ορισμός της κλίμακας για τη λήψη των αποφάσεων και την εκπόνηση των διαχειριστικών σχεδίων. Πιο συγκεκριμένα, ορισμένες ενέργειες είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν σε επίπεδο λεκάνης απορροής, κάποιες σε εθνικό επίπεδο, ενώ άλλες σε κοινοτικό επίπεδο. Σε κάθε περίπτωση πάντως η προσαρμογή των διαχειριστικών και των σχεδιαστικών ενεργειών στην «κατάλληλη» κάθε φορά κλίμακα αποτελεί μια αναγκαία αρχή για να εφαρμοστούν όλες οι συνιστώσες της οδηγίας με κατακόρυφο τρόπο τόσο από τη βάση προς την κορυφή όσο και το αντίστροφο.

Σημαντικά ερωτηματικά δημιουργούνται επίσης κατά τη διάρκεια εφαρμογής της οδηγίας. Πρώτα απ' όλα, προκύπτουν προβλήματα σχετικά με τη *συγκρότηση υδάτινων σωμάτων (Υ.Σ.)*, όπως είναι για παράδειγμα το ελάχιστο μέγεθος ενός Υ.Σ., η δυνατότητα ένταξης των υδροβιοτόπων στα Υ.Σ, η μέθοδος καθορισμού του εύρους των παράκτιων περιοχών και τα κριτήρια οριοθέτησης των υπόγειων Υ.Σ., τα οποία έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στις τεχνικού χαρακτήρα προϋποθέσεις. Άλλα πάλι

αναφέρονται σε θέματα ένταξης των Υ.Σ. στις λεκάνες απορροής ποταμών και τις υδατικές περιφέρειες, καθώς και στον καθορισμό των φορέων διαχείρισης, όπως είναι για παράδειγμα τα «κατάλληλα» κριτήρια ομαδοποίησης των λεκανών απορροής σε υδατικές περιφέρειες, τα κριτήρια ένταξης των υπογείων υδάτων και των επιμέρους τμημάτων των παράκτιων ζωνών σε υδατικές περιφέρειες και τα κριτήρια ορισμού της καταλληλότερης μορφής του φορέα διαχείρισης μιας υδατικής περιφέρειας, τα οποία έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις τεχνικές και οργανωτικοδιοικητικές προϋποθέσεις.

Τα ερωτήματα τώρα που αφορούν την εκτίμηση της ποιοτικής κατάστασης και της κατηγοριοποίησης των Υ.Σ. έχουν δυσμενέστερες επιπτώσεις στις τεχνικού χαρακτήρα [προϋποθέσεις](#). Πιο συγκεκριμένα, τα ερωτήματα αυτά έχουν να κάνουν με τον ορισμό των ποιοτικών παραμέτρων, βάσει των οποίων θα πραγματοποιηθεί η εκτίμηση και η κατηγοριοποίηση των Υ.Σ., τον τρόπο με τον οποίο ορίζεται η καλή οικολογική κατάστασή τους, τη μέθοδο με την οποία θα πρέπει να γίνει η επιλογή των δεικτών και τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η συνεπής και εναρμονισμένη κατηγοριοποίηση των Υ.Σ. Αντίστοιχα, ασάφειες που αφορούν τα ζητήματα οικονομικής ανάλυσης, όπως οι υπηρεσίες και οι χρήσεις του νερού, ο υπολογισμός του συνολικού κόστους των σχετικών υπηρεσιών, ο τρόπος ανάκτησης του συνόλου ή μέρους του κόστους με βάση σχετικό επιμερισμό, ο τρόπος με τον οποίο θα εφαρμοστεί η «αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει» και η κατάλληλη τιμολογιακή πολιτική επιδρούν άμεσα στις προϋποθέσεις οικονομικού χαρακτήρα. Παράλληλα, τις προϋποθέσεις τεχνικού χαρακτήρα επηρεάζουν αρνητικά παράμετροι σχετικές με τα προγράμματα παρακολούθησης. Τέλος, ανάλογες παράμετροι που αναφέρονται στην ανάλυση των ανθρωπογενών πιέσεων επηρεάζουν άμεσα τις λοιπές τεχνικές, οικονομικές και οργανωτικές προϋποθέσεις [\[23\]](#).

Συνεχίζοντας, μια βασικότατη παράμετρος που καθιστά δύσκολη την υλοποίηση του βασικού σκοπού της οδηγίας είναι οι στενότερες προθεσμίες και τα μικρά χρονικά όρια που τίθενται για την επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης των υδάτων. Σχετικά μάλιστα με την περίπτωση της Ελλάδας, ίσως θα πρέπει να αναλογισθεί κανείς την πλήρη ανυπαρξία των διαχειριστικών δομών στον τομέα του νερού με βάσιμο περιεχόμενο, καθώς και τον κατακερματισμό των αρμοδιοτήτων των διαφόρων φορέων στις κατηγορίες χρήσης των υδατικών πόρων (Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., Υπ. Αν., Υπ. Γεωργίας κτλ). Εντούτοις, διασαφηνίζεται ότι στην κατεύθυνση αυτή έγιναν

κάποιες σημαντικές προσπάθειες μέσω της θέσπισης του ν. 1739/87 «Για τη διαχείριση των υδατικών πόρων», χωρίς ωστόσο ο νόμος αυτός να καρποφορήσει πλήρως, πιθανότατα λόγω πολιτικών πεποιθήσεων. Τέλος, δεν θα πρέπει να ξεχνά κανείς και να υποβαθμίζει τις πολλαπλές δυσκολίες που εισάγονται λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας μας, όπως είναι για παράδειγμα τα προβλήματα λειψυδρίας [\[24\]](#).

Κλείνοντας, επισημαίνεται ότι κατά κοινή ομολογία όλων των κρατών-μελών η οδηγία-πλαίσιο παρουσιάζει δυσκολίες που σχετίζονται με τη διατύπωση του κειμένου της. Ειδικότερα, το εν λόγω κείμενο παρουσιάζει γενικευμένες επιστημονικές μεθοδολογίες, οι οποίες απαιτούν περαιτέρω επεξεργασία και διασαφήνιση, προκειμένου να εφαρμοστούν. Τυπικό παράδειγμα άλλωστε αποτελούν και οι πιο πάνω ασάφειες της οδηγίας.

δ. Οργάνωση της οδηγίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Οι ενέργειες για την εφαρμογή της οδηγίας βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη από όλα τα κράτη-μέλη και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την υιοθέτηση εθνικών κατευθυντήριων γραμμών καθοδήγησης, εργασίες δοκιμαστικών στοιχείων της οδηγίας σε πιλοτικά προγράμματα και πληθώρα συζητήσεων και διαβουλεύσεων για τη διοικητική σύσταση και τη λειτουργία των υδρολογικών περιφερειών. Πλην αυτών, διευκρινίζεται ότι έχουν χρηματοδοτηθεί από τα διαρθρωτικά ταμεία διάφορα ερευνητικά προγράμματα που αφορούν τη διαδικασία εφαρμογής της οδηγίας και τα συμπεράσματα των οποίων δύνανται να βοηθήσουν σημαντικά τα κράτη-μέλη.

Επιπλέον, προκειμένου να ξεπεραστούν με συντονισμένο τρόπο οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα κράτη-μέλη στην εφαρμογή της οδηγίας, αποφασίστηκε στη συνάντηση των διευθυντών υδάτων στη Σουηδία τον Μάιο του 2001 η διαμόρφωση μιας *Κοινής Στρατηγικής* για την εφαρμογή της οδηγίας, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη ενός ενιαίου και συμβατού τρόπου κατανόησης των καθοριστικών σημείων της οδηγίας και την από κοινού αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν την

ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, καθώς και μεθοδολογικές προσεγγίσεις. Σημειώνεται ότι σε υλοποίηση της εν λόγω απόφασης συστήθηκε μια Στρατηγική Συντονιστική Ομάδα (ΣΣΟ) με εκπροσώπους από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη-μέλη και με στόχο τη σύνταξη ενός Στρατηγικού Κειμένου, το οποίο ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2001, και στη συνέχεια κατευθυντήριων οδηγιών για τα καθοριστικά θέματα της οδηγίας, για την προετοιμασία των οποίων συγκροτήθηκαν ειδικές ομάδες εργασίας. Οι εισηγήσεις των ομάδων εργασίας υποβάλλονται για αρχική αποδοχή στην ΣΣΟ και εν συνεχεία από την ΣΣΟ προς τους διευθυντές υδάτων των κρατών-μελών για τελική έγκριση[25].

Αναλυτικότερα σχετικά με τις ομάδες εργασίας, ο συνολικός τους αριθμός φτάνει τις δεκατρείς και αφορούν τέσσερις ευρύτερες θεματικές ενότητες, οι οποίες αποτελούν τα *βασικά συστατικά στοιχεία* για τη στρατηγική εφαρμογής της οδηγίας. Επισημαίνεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει ενεργά τις δραστηριότητες των παραπάνω ομάδων, μέσω της δημιουργίας ενός ηλεκτρονικού φόρουμ με την επωνυμία «*Circa*»[26]. Οι δραστηριότητες των ομάδων συνίστανται στις κάτωθι:

Ανταλλαγή πληροφοριών: Περιλαμβάνει τα εργαλεία για την ανταλλαγή πληροφοριών και τη διαδικασία ενημέρωσης. *Διαδικασία ανάπτυξης-καθοδήγησης:* Διακρίνεται σε εννέα επιμέρους στάδια: α) την ανάλυση των πιέσεων και των επιπτώσεων, β) τον προσδιορισμό των ισχυρά τροποποιημένων υδάτων, γ) τον προσδιορισμό των εσωτερικών επιφανειακών υδάτων, δ) την ταξινόμηση και την τυπολογία των μεταβατικών και των παράκτιων υδάτων, ε) τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων στις προαναφερθείσες κατηγορίες υδάτων, στ) την οικονομική ανάλυση των περιοχών στις οποίες απαντώνται οι υδατικοί πόροι, ζ) την παρακολούθηση και την καταγραφή των φυσικοχημικών χαρακτηριστικών των υδάτων, η) τον καθορισμό εργαλείων για την εκτίμηση και την ταξινόμηση των υπόγειων υδάτων, και τέλος θ) τον ορισμό βέλτιστων πρακτικών για τη διαχείριση των υδρολογικών λεκανών. *Διαχείριση της πληροφορίας,* η οποία επιτυγχάνεται με εφαρμογή συστημάτων πληροφοριών Γης (GIS)[27]. *Εφαρμογή, δοκιμή και επαλήθευση,* η οποία υλοποιείται σε πιλοτικές λεκάνες απορροής ποταμών, τα συμπεράσματα των οποίων είναι καθοριστικά για τη σύνταξη ενός ολιστικού κατευθυντήριου σχεδίου για τη διαχείριση όλων των υδρολογικών λεκανών για κάθε κράτος-μέλος[28].

ε. Το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής της οδηγίας

Το χρονικό περιθώριο για την εφαρμογή της οδηγίας κρίνεται εξαιρετικά δεσμευτικό και απαιτητικό και σε κάθε περίπτωση απαιτεί συντονισμένη προσπάθεια από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς των κρατών-μελών, καθώς και την υλοποίηση παράλληλων δράσεων. Διευκρινίζεται ότι τα πρώτα εννέα έτη από την ημερομηνία δημοσίευσης της οδηγίας αναμένεται να έχουν προπαρασκευαστικό χαρακτήρα, προκειμένου έτσι να δημιουργήσει το κάθε κράτος-μέλος τις απαραίτητες υποδομές. Αναλυτικότερα τα χρονικά όρια ορίζονται ως ακολούθως:

1. Έτος 2002: α) Υποβάλλεται από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων πρόταση θέσπισης μέτρων με στόχο τον περιορισμό της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων. β) Διαβιβάζεται προς την Επιτροπή ο κατάλογος με τις αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών για κάθε υδατική περιφέρεια.

2. Έτος 2003: Ολοκληρώνεται η διαδικασία εναρμόνισης της εθνικής νομοθεσίας των κρατών-μελών με την οδηγία.

3. Έτος 2004: α) Ολοκληρώνεται η ανάλυση των πιέσεων και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στα υδατικά σώματα, καθώς και η οικονομική ανάλυση των χρήσεων του ύδατος. β) Ολοκληρώνεται ο κατάλογος με τα μητρώα προστατευόμενων περιοχών. γ) Επανεξετάζεται από την Επιτροπή ο κατάλογος με τις ουσίες προτεραιότητας.

Έτος 2006: α) Ολοκληρώνονται τα προγράμματα παρακολούθησης της ποιοτικής και ποσοτικής κατάστασης των υδάτων. β) Πραγματοποιούνται με το κοινό οι διαβουλεύσεις για τα διαχειριστικά σχέδια σε κάθε υδατική περιφέρεια.

5. Έτος 2007: Καταργούνται οι οδηγίες 75/440/ΕΟΚ «Περί της απαιτούμενης ποιότητας των υδάτων επιφάνειας που προορίζονται για την παραγωγή πόσιμου ύδατος στα Κράτη-Μέλη», 79/869/ΕΟΚ «Περί των Μεθόδων Μετρήσεως και περί της συχνότητας των δειγματοληψιών και της αναλύσεως των επιφανειακών υδάτων τα οποία προορίζονται για την παραγωγή πόσιμου ύδατος στα κράτη μέλη» και η Απόφαση 77/795/ΕΟΚ «Περί καθιερώσεως κοινής διαδικασίας ανταλλαγής πληροφοριών για την ποιότητα των γλυκών επιφανειακών υδάτων της Κοινότητας»

6. Έτος 2009: α) Προσδιορίζονται από τα κράτη-μέλη τα μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της οδηγίας με βιώσιμο οικονομικά τρόπο, αφού προηγουμένως έχουν ληφθεί υπόψη τα προγράμματα παρακολούθησης και οι αναλύσεις των χαρακτηριστικών των υδατικών περιφερειών και οι επιπτώσεις από τις ανθρωπογενείς επεμβάσεις και δραστηριότητες. β) Δημοσιεύονται τα προγράμματα διαχείρισης για την κάθε υδατική περιφέρεια, στα οποία περιλαμβάνεται επιπρόσθετα ο χαρακτηρισμός των ιδιαιτέρως τροποποιημένων υδατικών σωμάτων.

7. Έτος 2010: Εφαρμόζεται τιμολογιακή πολιτική για τις διάφορες χρήσεις των υδάτων με απώτερο στόχο τη βιωσιμότητα των υδατικών πόρων.

8. Έτος 2012: α) Τίθενται σε λειτουργία τα προγράμματα μέτρων. β) Καθιερώνονται έλεγχοι ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων με βάση τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές και τις βέλτιστες περιβαλλοντικές πρακτικές. γ) Υποβάλλεται από την Επιτροπή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση για την πρόοδο υλοποίησης της οδηγίας.

9. Έτος 2013: Καταργούνται οι οδηγίες: 78/659/ΕΟΚ «Περί της ποιότητας των γλυκών υδάτων που έχουν ανάγκη προστασίας ή βελτιώσεως για τη διατήρηση της ζωής των ιχθύων», 79/923/ΕΟΚ «Περί της απαιτούμενης ποιότητας των υδάτων για οστρακοειδή», 80/68/ΕΟΚ «Περί προστασίας των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες» και 76/464/ΕΟΚ «Περί ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας».

10. Έτος 2015: Έχουμε πλήρη εφαρμογή των προγραμμάτων διαχείρισης και της επίτευξης των περιβαλλοντικών στόχων της οδηγίας._

Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός, ότι εξαιτίας του πιεστικού χρονοδιαγράμματος, οι διατάξεις της οδηγίας προβλέπουν ότι ορισμένα από τα κράτη-μέλη ενδέχεται να μην επιτύχουν την καλή ποιότητα των υδατινών σωμάτων έως το έτος 2015 για λόγους που πιθανώς να σχετίζονται με την ανεπάρκεια της τεχνικής τους υποδομής, το υψηλό κόστος ή τις δυσμενείς τοπικές συνθήκες. Στην περίπτωση αυτή τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να τεκμηριώνουν επιστημονικά τις δυσκολίες αυτές στα προγράμματα διαχείρισης των υδατικών περιφερειών και τότε μόνο η

Επιτροπή δίδει στα κράτη-μέλη τη δυνατότητα υλοποίησης των μέτρων και των προγραμμάτων σε μεταγενέστερους σχεδιασμούς εξαετούς διάρκειας[29]. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 4 η αδυναμία επίτευξης του τελικού στόχου της οδηγίας δικαιολογείται μόνο στην περίπτωση που παρατηρούνται νέες τροποποιήσεις των φυσικών χαρακτηριστικών του συστήματος επιφανειακών υδάτων ή σε μεταβολές της στάθμης των συστημάτων υπόγειων υδάτων ή σε περίπτωση που η αδυναμία επίτευξης του στόχου οφείλεται σε νέες ανθρώπινες δραστηριότητες βιώσιμης ανάπτυξης.

IV. Εναρμόνιση της κοινοτικής με την ελληνική νομοθεσία: Ο ν. 3199/2003

Ο ν. 3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων» αντικαθιστά σταδιακά τον προηγούμενο νόμο για τη διαχείριση των υδατικών πόρων του ελλαδικού χώρου 1739/1987[30], ο οποίος προέβλεπε τη θεσμοθέτηση διαδικασιών και οργάνων για τη διαχείριση και προστασία των υδάτων, τον προγραμματισμό της ανάπτυξης των υδατικών πόρων και τη διαμόρφωση ισοζυγίου προσφοράς και ζήτησης νερού, χωρίς ωστόσο να προχωρήσει πλήρως η εφαρμογή του. Ο παλαιότερος νόμος ανέφερε επίσης τη δημιουργία κεντρικού αρχείου υδρολογικών δεδομένων καθώς και τον καθορισμό ανώτατων και κατώτατων ορίων κατά χρήση των αναγκαίων ποσοτήτων και της κατάλληλης ποιότητας για ορθολογική χρήση του νερού[31].

Σύμφωνα με το άρθρο 1, οι διατάξεις του ν. 3199/2003 και οι κανονιστικές του πράξεις εναρμονίζουν την εθνική μας νομοθεσία με τις διατάξεις της οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Σημειώνεται ότι η χώρα μας ήταν συνεπής ως προς τη χρονολογία ενσωμάτωσης του κοινοτικού στο εσωτερικό δίκαιο, μιας και η οδηγία 2000/60 ορίζει ως χρονικό όριο ενσωμάτωσης την 22α Δεκεμβρίου του 2003, ενώ η ισχύς του νόμου ξεκίνησε στις 5 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

Ο νέος νόμος για τη διαχείριση των υδατικών πόρων της Ελλάδας αποτελείται από 17 άρθρα και θεωρητικά έχει ως στόχο να εισάγει στη χώρα μας το πνεύμα της ολοκληρωμένης διαχείρισης και προστασίας των υδάτων βάσει των επιταγών της

οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα. Εντούτοις, τα αποτελέσματά του μέχρι στιγμής είναι απογοητευτικά και σε καμία περίπτωση το περιεχόμενό του δεν μπορεί να συντεθεί με το αντίστοιχο της οδηγίας-πλαίσιο με την οποία άλλωστε «εναρμονίζεται». Εκτός αυτού, οι διατάξεις του έχουν κριθεί επανειλημμένως από πληθώρα επιστημόνων για τις συγκλονιστικές τους ελλείψεις και τη διαστρέβλωση της μονάδας αναφοράς στην οποία θα πρέπει να διαχειρίζονται οι υδατικοί πόροι. Υπενθυμίζεται ότι βάσει των διατάξεων του εν λόγω νόμου ορίζεται ως μονάδα διαχείρισης των υδάτων το *υδατικό διαμέρισμα και όχι η λεκάνη απορροής ποταμού*, όπως ορίζει ρητά η κοινοτική οδηγία 2000/60. Συνεχίζοντας, με το νέο νόμο η γενική αρμοδιότητα για τη διαχείριση των υδατικών πόρων μετατίθεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., επαναλαμβάνεται η υποχρεωτική έκδοση άδειας για κάθε έργο αξιοποίησης υδατικών, ενώ παράλληλα προβλέπεται η ουσιαστική συμμετοχή του κοινού στις διαδικασίες προστασίας και διαχείρισης των υδάτων, ιδιαίτερα δε στη διαδικασία εκπόνησης, ενημέρωσης και αναθεώρησης των διαχειριστικών σχεδίων. Ως προς τα υπόλοιπα, ο νέος νόμος παραπέμπει στην έκδοση εκτελεστικών πράξεων, προκειμένου έτσι να μεταφερθούν όλες οι απαιτήσεις τις οδηγίας [\[32\]](#).

α. Οι βασικές διατάξεις και οι στόχοι του ν. 3199/2003

Όπως προειπώθηκε, στο ν. 3199/2003 ορίζονται ως λεκάνες απορροής ποταμών τα δεκατέσσερα υδατικά διαμερίσματα της χώρας μας [\[33\]](#), των οποίων η διάκριση είχε υλοποιηθεί στα πλαίσια του προηγούμενου νόμου 1739/1987 για τη διαχείριση των υδατικών πόρων και τα οποία δυστυχώς έγιναν αποδεκτά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι αποτελούν τη βασική μονάδα διαχείρισης των υδάτων στη χώρα μας. Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους το υδατικό διαμέρισμα θεωρήθηκε ως βασική διαχειριστική μονάδα των υδάτων είναι ότι η Ελλάδα είναι μικρή σε έκταση χώρα (131.957 χλμ²) με έντονο ανάγλυφο, περιορισμένη ενδοχώρα και μεγάλη έκταση ακτών. Αποτέλεσμα αυτής της ιδιαίτερης γεωμορφολογικής διάρθρωσης είναι η πολυδιάσπαση του χώρου σε μικρές λεκάνες απορροής, με μικρούς ποταμούς και επιφανειακή απορροή που χαρακτηρίζεται από πλημμυρική δίαιτα [\[34\]](#). Επισημαίνεται ωστόσο ότι το ερευνητικό προσωπικό του τομέα υδατικών πόρων, υδραυλικών και

θαλασσίων έργων του Ε.Μ.Π. στα πλαίσια της οδηγίας 2000/60/ΕΚ έχει προτείνει νέα διαμερισματοποίηση της χώρας μας σε επτά υδατικά διαμερίσματα[35], καθώς στα υφιστάμενα παρουσιάζεται το βασικότατο πρόβλημα της σύγχυσης των υδρολογικών με τα διοικητικά όρια και κατά συνέπεια προκύπτουν έντονα προβλήματα σύγχυσης αρμοδιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.

Οι κυριότεροι στόχοι του ν. 3199/2003 συνοψίζονται στους εξής:

Να αποτελέσει ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό νομοθετικό πλαίσιο στον τομέα διαχείρισης και προστασίας των υδάτων. Να αναπτύξει έναν μακροπρόθεσμο σχεδιασμό στη διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας μας. Να αποκεντρωθούν οι αρμοδιότητες από τη βασική υπηρεσία που είναι αρμόδια για τη χάραξη πολιτικής στον τομέα των υδατινών πόρων και να ενισχύσει τις περιφερειακές δομές. Να επιτευχθεί ο βασικός στόχος της κοινοτικής οδηγίας 2000/60 στα πλαίσια των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ελληνικού χώρου.

Σχετικά με τις βασικές αρχές του εν λόγω νόμου, αυτές συνίστανται στις κάτωθι:

- ο Να επιτευχθεί η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων της Ελλάδας.
- ο Η ανάκτηση του κόστους για τις παρεχόμενες υπηρεσίες υδάτων, καθώς και του περιβαλλοντικού και του κοινωνικού κόστους, θα πρέπει να γίνεται στα πλαίσια της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», αφού πρώτα όμως συνεκτιμηθούν τα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά αποτελέσματα της ανάκτησης, καθώς και οι κλιματολογικές συνθήκες κάθε περιοχής.
- ο Να συμμετάσχουν στη διαδικασία διαχείρισης και προστασίας του νερού όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και φορείς.
- ο Να εντάσσονται και να συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων όλοι οι φορείς της τοπικής κοινωνίας και όλοι οι χρήστες του νερού.

Συνεχίζοντας, τα θεμελιώδη στοιχεία του νόμου, τα οποία διευκρινίζεται ότι διαφοροποιούνται από τις βασικές διατάξεις της οδηγίας 2000/60 είναι τα ακόλουθα:

Οι αρμοδιότητες προστασίας και διαχείρισης κάθε λεκάνης απορροής ανήκουν στην Περιφέρεια και στα διοικητικά όρια της οποίας εκτείνεται. Στην περίπτωση που η λεκάνη απορροής εκτείνεται στα διοικητικά όρια περισσότερων περιφερειών, τότε οι αρμοδιότητες ασκούνται από κοινού.

Κλείνοντας, επισημαίνεται ότι ο τελικός στόχος του ν. 3199/2003 είναι η ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλίζονται αφενός μεν οι θεμελιώδους σημασίας οικολογικές λειτουργίες τους, αφετέρου δε η ολοκληρωμένη παροχή των ποικίλων αγαθών και υπηρεσιών τους στον άνθρωπο αφού προηγουμένως ληφθούν υπόψη οι ανάγκες και το όφελος του κοινωνικού συνόλου[36].

β. Η διοικητική διάρθρωση των υπηρεσιών βάσει του ν. 3199/2003

Οι διατάξεις του νέου νόμου προβλέπουν τη λειτουργία των ακόλουθων υπηρεσιών:

Η Εθνική Επιτροπή Υδάτων, η οποία αποτελεί και τη βασική Υπηρεσία για τη χάραξη της πολιτικής στην προστασία και διαχείριση των υδάτων. Παράλληλα, είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εφαρμογής των διατάξεων του νόμου, ενώ μετά την εισήγηση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων εγκρίνει τα εθνικά προγράμματα προστασίας και διαχείρισης του υδατικού δυναμικού της χώρας μας. Το Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων με πρόεδρο τον Υπουργό ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, το οποίο αποτελεί όργανο δημόσιας διαβούλευσης. Σημειώνεται ότι στο εν λόγω Συμβούλιο συμμετέχουν και άλλοι οργανισμοί, όπως το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (Ε.Κ.Β.Υ.), το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (Ε.Κ.Π.Α.Α.), το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας.(Τ.Ε.Ε.), η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.), ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ), η Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ), η Εταιρία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας (ΕΥΔΑΠ) και το Ινστιτούτο Καταναλωτών (ΙΝ.ΚΑ.). Η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων, η οποία εδρεύει στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και αποτελεί ενιαίο διοικητικό τομέα, ενώ εντός αυτής συνίσταται η Γνωμοδοτική Επιτροπή Υδάτων[37]. Διευκρινίζεται ότι η εν λόγω Υπηρεσία είναι αρμόδια για: α) την κατάρτιση εθνικών προγραμμάτων, τη σύνταξη ετησίων εκθέσεων για τους υδατικούς πόρους της χώρας μας και τον καθορισμό μητρώου προστατευόμενων περιοχών, β) εισηγείται για τους γενικούς κανόνες κοστολόγησης και τιμολόγησης του νερού, τους οποίους ελέγχει ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ενώ συγχρόνως εισηγείται για τη λήψη νομοθετικών μέτρων. Η Διεύθυνση Υδάτων, η οποία συνίσταται σε κάθε Περιφέρεια και διαμέσου της οποίας ασκούνται οι αρμοδιότητές της για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων εντός των ορίων της.

Σημειώνεται ότι σε κάθε Περιφέρεια συνίσταται επιπρόσθετα το Περιφερειακό Συμβούλιο Υδάτων, το οποίο αποτελεί όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης για ζητήματα προστασίας και διαχείρισης των υδάτων. Αναλυτικότερα, οι αρμοδιότητές του είναι οι εξής:

§ Προβλέπει σχέδιο διαχείρισης των λεκανών απορροής ποταμών.

§ Προβλέπει την κατάρτιση προγραμμάτων μέτρων και παρακολούθησης των υδάτων.

§ Προβλέπει την κατάρτιση ειδικών μέτρων κατά της ρύπανσης των υδάτων.

§ Θέτει κανόνες για την κάθε κατηγορία χρήσεων των υδάτων, οι οποίοι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στα διαχειριστικά σχέδια.

§ Επιβάλλει την αδειοδότηση για τη χρήση του νερού και την εκτέλεση των έργων αξιοποίησής του.

§ Καθορίζει τις διαδικασίες ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος για τις διάφορες χρήσεις.

§ Προβλέπει την έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος, το οποίο θα ρυθμίζει όλα όσα προβλέπονται στις διατάξεις του εν λόγω νόμου, καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την προστασία των υδατικών πόρων και την ενσωμάτωση των διατάξεων της οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

§ Καταργεί όλες τις προηγούμενες διατάξεις σε θέματα που ρυθμίζονται από τον ν. 3199/2003, καθώς και κάθε άλλη τροποποίηση η οποία αντιτίθεται στις διατάξεις του.

Οι σημαντικότερες διευκρινίσεις σε ό,τι αφορά την ανωτέρω διοικητική διάρθρωση είναι οι εξής:

Το πρόγραμμα μέτρων και το πρόγραμμα παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων αποτελούν υποχρεωτικά μέρη του διαχειριστικού σχεδίου της οικείας Περιφέρειας. Κάθε Περιφέρεια καταρτίζει πρόγραμμα ειδικών μέτρων κατά της

ρύπανσης των υδάτων από μεμονωμένους ρύπους ή ομάδες ρύπων που αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για το υδάτινο περιβάλλον. Το σχέδιο διαχείρισης εκπονείται από κάθε Περιφέρεια για τις λεκάνες απορροής της αρμοδιότητάς της και καταρτίζεται από την Περιφερειακή Διεύθυνση Υδάτων. Κάθε χρήση των υδάτων θα πρέπει να αποβλέπει στη βιώσιμη και αρμονική ικανοποίηση των αναπτυξιακών αναγκών και να διασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη προστασία των υδάτων, την επάρκεια των αποθεμάτων τους και τη διατήρηση της ποιότητάς τους. Η ικανοποίηση της ζήτησης του νερού γίνεται σύμφωνα με τα όρια και τις δυνατότητες των υδατικών αποθεμάτων. Για την παροχή του νερού, τη χρήση του νερού και την εκτέλεση έργων για την αξιοποίηση των υδατικών πόρων από κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα απαιτείται πρωτίστως έγγραφη άδεια, η οποία εκδίδεται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας. Σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που προκαλούν οιαδήποτε ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση των υδάτων ή παραβαίνουν τις διατάξεις του νόμου επιβάλλεται πρόστιμο, το ύψος του οποίου εξαρτάται από τη σοβαρότητα της παράβασης.

Σε επιχειρήσεις και δραστηριότητες που προκαλούν ρύπανση ή άλλου είδους υποβάθμιση των υδάτων δύναται να επιβληθεί προσωρινή ή και οριστική διακοπή της λειτουργίας τους. Σημειώνεται μάλιστα ότι εκτός από τις διοικητικές, προβλέπονται επιπρόσθετα ποινικές κυρώσεις στην περίπτωση ρύπανσης ή υποβάθμισης των υδάτων ή παραβίασης των διατάξεων του νόμου[38].

γ. Τα προβλήματα και οι ελλείψεις του ν. 3199/2003

Προτού αναλύσουμε τις αδυναμίες του νόμου 3199/2003, κρίνεται πρωτίστως απαραίτητο να επισημανθεί πως, όταν εκδόθηκε, είχε ως βασικό στόχο να αποτελέσει το απόσταγμα της προσπάθειας να συγκροτηθούν καινούρια όργανα σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, καθώς και να αποφευχθούν οι αλληλοεπικαλύψεις των αρμοδιοτήτων μεταξύ των φορέων[39]. Το γεγονός βέβαια ότι ο στόχος του διαστρεβλώθηκε πλήρως, οφείλεται πιθανώς σε πολιτικούς λόγους.

Αναλυτικότερα όμως, τα σημαντικότερα προβλήματα του εν λόγω νόμου έχουν ως εξής:

1. Πρώτα απ' όλα διαφοροποιείται ο βασικός σκοπός της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, καθώς βρίσκει εφαρμογή μόνο στις κατηγορίες των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, ενώ η οδηγία-πλαίσιο ορίζει ρητά στο άρθρο 1 ότι «σκοπός της είναι η θέσπιση πλαισίου για την προστασία των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων». Παράλληλα, η Οδηγία 2000/60 ορίζει με σαφήνεια ότι στοχεύει στην αναχαίτιση οιασδήποτε περαιτέρω υποβάθμισης και την επίτευξη της καλής κατάστασης για όλα τα υδάτινα σώματα έως το έτος 2015. Εντούτοις, στο ν. 3199 παρατίθεται ο λιτός και παραπλανητικός στόχος της «διατήρησης, προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του υδάτινου περιβάλλοντος», ο οποίος δύναται να ερμηνευθεί διαφορετικά από κάθε χρήστη ανάλογα με τις πεποιθήσεις και τα συμφέροντά του. Σημειώνεται επίσης ότι έχουν παραλειφθεί συστηματικά οι προβλέψεις για την καλή χημική και ποσοτική κατάσταση των υπόγειων υδάτων, αλλά και για την καλή οικολογική κατάσταση των επιφανειακών υδάτων, που αποτελούν άλλωστε και τον κεντρικό άξονα της οδηγίας. Πλην αυτών, αποσιωπάται η υποχρέωση της αποτροπής οιασδήποτε επιδείνωσης της κατάστασης των νερών της χώρας, ενώ συγχρόνως δεν μεταφέρονται επαρκώς οι δεσμευτικές προθεσμίες υλοποίησης της οδηγίας[40].

2. Ο ν. 3199/2003 ενσωματώνει στο εσωτερικό δίκαιο ορισμένες μόνο από τις ρυθμίσεις της οδηγίας και αυτές μάλιστα όχι στο σύνολό τους, αλλά «τομεακά» και «μερικά», γεγονός που τον καθιστά αποσπασματικό και ανακόλουθο και δημιουργεί μια πλειάδα προβλημάτων κατά την εφαρμογή του, τόσο σε σχέση με τις απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος όσο και σε σχέση με τις ήδη υπάρχουσες ρυθμίσεις του εσωτερικού δικαίου και ιδίως με τις διατάξεις του ν. 1739/1987[41].

3. Οι ελλείψεις του νέου νόμου φαίνονται ξεκάθαρα μέσα από την Αιτιολογική Γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2005/2033, η οποία απεστάλη στις 15 Απριλίου του 2005 και στην οποία περιγράφεται αναλυτικά ότι ο ν. 3199/2003 ενσωμάτωσε ελλιπώς τις διατάξεις της οδηγίας-πλαίσιο στην εθνική νομοθεσία, και αυτό διότι: α) Παρέλειψε να μεταφέρει μια πλειάδα κρίσιμων ορισμών για την εφαρμογή της οδηγίας, όπως είναι για παράδειγμα οι έννοιες «διαθέσιμοι πόροι υπόγειων υδάτων», «ποιοτικό περιβαλλοντικό πρότυπο», «συνδυασμένη προσέγγιση» και «χρήση ύδατος». β) Παρέλειψε να μεταφέρει τους προβλεπόμενους από την οδηγία περιβαλλοντικούς στόχους. γ) Μέχρι στιγμής δεν έχουν εκδοθεί οι απαραίτητες εκτελεστικές διατάξεις για τον καθορισμό των χαρακτηριστικών της περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού,

για την ανάκτηση κόστους για τις υπηρεσίες ύδατος και για τον αναλυτικό καθορισμό του περιεχομένου των προγραμμάτων μέτρων και των διαχειριστικών σχεδίων. δ) Δεν έχει προβλεφθεί μέχρι στιγμής ολοκληρωμένη διαδικασία ενημέρωσης και διαβούλευσης για το Σχέδιο διαχείρισης της λεκάνης απορροής ποταμού.

Σημειώνεται ότι οι παραπάνω παραλείψεις παραβιάζουν το άρθρο 3 της κοινοτικής οδηγίας 2000/60, ενώ συγχρόνως αποτελούν αδιάσειστα στοιχεία, προκειμένου να ισχυρισθεί κανείς βάσιμα ότι αλλοιώνεται το περιεχόμενό της εξ ολοκλήρου. Εκτός αυτού, καθιστούν την εφαρμογή του ν. 3199/2003 περισσότερο δύσκολη.

4. Προβλήματα προξενούνται επιπρόσθετα στο εσωτερικό δίκαιο, και αυτό διότι η ανακολουθία των ρυθμίσεων του νόμου, σε συνδυασμό με την απουσία των αναγκαίων για την εφαρμογή του εκτελεστικών πράξεων, δημιουργούν ποικίλες αμφιβολίες ως προς το τελικώς εφαρμοστέο νομοθετικό καθεστώς, ιδίως σχετικά με το μείζον ζήτημα της υποχρέωσης ύπαρξης ευρύτερου σχεδιασμού πριν από τη διενέργεια οιαδήποτε έργου διαχείρισης υδατικών πόρων. Συγκεκριμένα, τόσο ο ν. 3199/2003 όσο και ο ν. 1739/1987 προβλέπουν την υποχρέωση του κράτους για σχεδιασμό της διαχείρισης των υδατικών πόρων, ο μὲν σε επίπεδο λεκάνης απορροής, ο δε σε επίπεδο υδατικού διαμερίσματος. Τίθεται λοιπόν το βασικότατο ερώτημα ποιος εκ των δύο νόμων είναι σήμερα εφαρμοστέος[42].

5. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι ο ν. 3199/2003 προβλέπει μια νέα διοικητική δομή που περιλαμβάνει την ίδρυση νέων οργάνων και υπηρεσιών σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, η οποία είναι ριζικά διαφορετική από εκείνη που προέβλεπε ο προηγούμενος νόμος για τη διαχείριση των υδάτων 1739/1987. Μάλλον όμως πρέπει να αναλογισθεί κανείς ότι ο νόμος αυτός, ο οποίος προέβλεπε επίσης αλλαγές στη δομή των υπηρεσιών, παρέμεινε ουσιαστικά ανενεργός διότι, αν και πέρασαν δεκαέξι έτη από την ημερομηνία της ισχύος του, ουδέποτε εκδόθηκαν όλα τα προεδρικά διατάγματα και οι λοιπές κανονιστικές διατάξεις που ήταν απαραίτητες για την εφαρμογή του.

6. Οι εξουσιοδοτήσεις που προβλέπονται βάσει του νόμου δεν έχουν ουσιαστικά ενεργοποιηθεί μέχρι προ τινος, με αποτέλεσμα η εφαρμογή του νόμου να καθίσταται αδύνατη. Εκτός αυτού, δεν διαφαίνεται να υπάρχει προοπτική να εκδοθούν οι σχετικές

πράξεις στο άμεσο μέλλον. Η εν λόγω δυσλειτουργία μάλιστα παρατηρείται αρκετά συχνά, καθώς η έκδοση κανονιστικών πράξεων επιχειρείται συνήθως αποσπασματικά και με μεγάλη καθυστέρηση. Ο συγκεκριμένος νόμος στοχεύει ωστόσο στην προσαρμογή του ελληνικού προς το κοινοτικό δίκαιο και κατά συνέπεια η μη έγκαιρη έκδοση των βασικών κανονιστικών πράξεων αναιρεί στην πράξη τη δυνατότητα της ελληνικής Πολιτείας να οργανώσει και να εγγυηθεί τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων. Η προβληματική αυτή κατάσταση γίνεται βέβαια δυσμενέστερη, καθώς η οδηγία 2000/60/EK περιλαμβάνει, όπως προαναφέρθηκε, γενικούς και όχι λεπτομερείς κανόνες και κατά συνέπεια η εναρμόνιση του εθνικού προς το κοινοτικό δίκαιο είναι στην πράξη ονομαστική και περιγράφει απλά τη σχετική και όχι την ουσιαστική υποχρέωση της Πολιτείας[43].

7. Οι μεταβατικές διατάξεις στο άρθρο 16 του εν λόγω νόμου προκαλούν πλήρη σύγχυση. Ειδικότερα, στην παράγραφο 1 προβλέπεται εκ πρώτης όψεως κάτι το αυτονόητο. Ήτοι, κάθε διάταξη της προηγούμενης νομοθεσίας που αντιβαίνει στις διατάξεις του νέου νόμου ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται ειδικότερα από αυτόν καταργείται από την έναρξη ισχύος του. Όπως όμως επισημάνθηκε, είναι εξαιρετικά δύσκολο να διευκρινισθεί τι μπορεί να θεωρηθεί κάθε φορά ως ισχύον δίκαιο. Η λογική του ν. 3199/2003 για τη διαχείριση των υδάτων στηρίζεται θεωρητικά στην «περιοχή λεκάνης απορροής», ενώ ο ν. 1739/1987 προβλέπει τη διαχείριση των υδατικών πόρων στο «υδατικό διαμέρισμα». Παρατηρούμε επομένως ότι οι οργανωτικές σταθερές που διατρέχουν το προγενέστερο και το μεταγενέστερο νομοθετικό πλαίσιο διακατέχονται από ουσιώδεις διαφορές. Με άλλα λόγια, είναι αδύνατον να διαπιστώσουμε τις διατάξεις του προϊσχύσαντος δικαίου, το οποίο μάλιστα αντίκειται προς τους ορισμούς του ν. 3199/2003. Ακόμη χειρότερα, είναι αδύνατο να διαπιστώσουμε ποιες από τις διατάξεις του ν. 1739/1987 πρέπει να θεωρηθούν ως καταργημένες, επειδή ανάγονται σε θέματα ρυθμιζόμενα ειδικά από το ν. 3199/2003.

8. Ένα άλλο σκοτεινό σημείο του νόμου αποτελεί η δεύτερη πρόταση της παραγράφου 1, η οποία προβλέπει ότι, μέχρις ότου να ξεκινήσουν να ισχύουν οι κανονιστικές πράξεις που προβλέπεται να εκδοθούν κατ' εξουσιοδότηση του νέου νόμου, θα ισχύουν οι διατάξεις που ρυθμίζουν το ίδιο αντικείμενο. Προφανώς ο νομοθέτης στην περίπτωση αυτή δεν έλαβε υπόψη ότι οι διατάξεις του ν. 1739/87 είναι ουσιαστικά αντίθετες με τη λογική των διατάξεων που διέπουν τον ν.

3199/2003. Κατά συνέπεια, η ρύθμιση αυτή είναι αδύνατον να εφαρμοστεί στην πράξη. Επιπλέον, σχετικά με την έκδοση αδειών για τη χρήση νερού σύμφωνα με την παράγραφο 1 ως αρμόδιες ορίζονται έως την 1.1.2005 οι κατά το προϊσχύον δίκαιο αρχές. Αντίθετα, οι διατάξεις των παραγράφων 3 και 4 θα εξακολουθήσουν να ισχύουν ακόμη και μετά την παρέλευση της παραπάνω προθεσμίας. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι το περιεχόμενό τους δημιουργεί ασάφεια ως προς το ποιοι κανόνες διέπουν ορισμένα ζητήματα, για τα οποία ο νομοθέτης έκρινε ότι έπρεπε να ρυθμιστούν ειδικά. Παράλληλα, οι πιο πάνω διατάξεις επιτρέπουν σε ορισμένες περιπτώσεις την έκδοση αδειών σύμφωνα με το προϊσχύσαν δίκαιο και την ανανέωσή τους με βάση τις διατάξεις του ν. 3199/2003. Το γεγονός και μόνο αποκαλύπτει ότι, εκτός του ότι είναι εξαιρετικά δύσκολη και αμφίβολη η εφαρμογή των διατάξεων των δύο νόμων στην πράξη, δημιουργείται επιπρόσθετα μια έντονη σύγχυση.

9. Ο εν λόγω νόμος συντηρεί τις λανθασμένες, μερικές, αποσπασματικές και μονόπλευρες αναπτυξιακές αντιλήψεις, καθώς προωθεί την παρωχημένη πλέον προσέγγιση, ότι το ύδωρ αποτελεί πόρο προς εκμετάλλευση για την ανάπτυξη της χώρας. Η νοοτροπία αυτή βέβαια είναι αντίθετη με την αντίστοιχη της οδηγίας, την οποία ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο, και η οποία διευκρινίζει ότι η βιωσιμότητα απαιτεί πρωτίστως την προστασία των υδάτων και την ικανοποίηση των αναγκών εντός των λεκανών απορροής. Υδραυλικά έργα^[44] με δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως φράγματα, ταμιευτήρες και εκτροπές, επιτρέπονται μόνο στην περίπτωση που δεν υπάρχει άλλη λύση οικονομικά αποδοτικότερη και με λιγότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Η ορθή εφαρμογή της οδηγίας 2000/60 θα έπρεπε τυπικά να είχε σημάνει και το οριστικό τέλος των αδικαιολόγητων και καταστρεπτικών για το περιβάλλον υδραυλικών έργων. Ωστόσο, ο νόμος φαίνεται να διαμορφώθηκε κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να συντηρήσει τέτοιου είδους μονοδιάστατες πεποιθήσεις, οι οποίες στα ζητήματα ανάπτυξης και περιβάλλοντος βλέπουν μόνο την κατασκευή έργων, τα οποία θεωρητικά προστατεύουν την ποιότητα του νερού και διασφαλίζουν τη χωρική ρύθμιση των υδάτινων πόρων, ενώ στην πράξη έχουν πολυδιάστατες και πολυεπίπεδες επιπτώσεις στα υδροτοπικά συστήματα της χώρας μας και έτσι έρχονται σε αντίθεση με την αρχή της «βιώσιμης ανάπτυξης».

10. Ο ν. 3199/2003 είναι ιδιαίτερα ασαφής, διότι παραπέμπει όλα τα ουσιώδη ζητήματα εφαρμογής στην έκδοση μεταγενέστερων ΚΥΑ ή π.δ. Συγκεκριμένα, προβλέπει τουλάχιστον δεκαοχτώ νομοθετήματα για την πλήρη εφαρμογή του, χωρίς

μάλιστα να ορίζει κάποιο χρονικό όριο. Αναλυτικότερα, προβλέπεται η σύσταση Εθνικής Επιτροπής Υδάτων με ΚΥΑ (άρθρο 3), η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. με ΥΑ, το εθνικό δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας και ποσότητας των υδάτων με ΚΥΑ, οι Διευθύνσεις Υδάτων στις περιφέρειες με ΚΥΑ, τα Περιφερειακά Συμβούλια Υδάτων με απόφαση των Γενικών Γραμματέων των εκάστοτε Περιφερειών, ο καθορισμός του τρόπου λειτουργίας των Περιφερειακών Συμβουλίων Υδάτων με ΚΥΑ και οι διαδικασίες παρακολούθησης των υδάτων και η ενσωμάτωση παραρτημάτων της οδηγίας 2000/60/ΕΚ με π.δ. Έμφαση όμως θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός, ότι το σχετικό π.δ. για την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, παρόλο που βελτιώνει ουσιαστικά το νόμο και ενσωματώνει κάποιες σημαντικές διατάξεις της κοινοτικής οδηγίας, εξακολουθεί εντούτοις να είναι εξαιρετικά ασαφές και να παραπέμπει σε νέες αποφάσεις Υπουργών που συνεπάγονται περαιτέρω καθυστερήσεις στην εφαρμογή του και περιπλοκή του συστήματος διαχείρισης των υδάτινων πόρων[45].

11. Το π.δ. που προβλέπεται βάσει των διατάξεων του ν. 3199/2003, παρουσιάζει τα εξής *σημαντικότερα προβλήματα*:

α) Ο προσδιορισμός των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμών, ο οποίος αποτελεί και τη βασική αρχή της οδηγίας 2000/60, παραμένει ακόμη απραγματοποίητος. Επίσης, παρά το γεγονός ότι ο ν. 3199/2003 ορίζει ότι ο προσδιορισμός των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού πραγματοποιείται με απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, εντούτοις η εν λόγω Επιτροπή δεν έχει συσταθεί μέχρι στιγμής και ούτε έχουν ακόμη στελεχωθεί οι Διευθύνσεις Υδάτων των Περιφερειών, όπως αναφέρεται ρητά στο άρθρο 5, παρ. 4 του ν. 3199/2003. Να υπενθυμίσουμε άλλωστε ότι μέχρι τις 30 Ιουνίου του 2004 θα έπρεπε να είχε σταλεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάλογος με τις Διευθύνσεις Υδάτων των Περιφερειών. Παρά ταύτα η συμβατική αυτή υποχρέωση της χώρας μας παραβιάστηκε και με το παραπάνω.

β) Το εν λόγω π.δ. δεν επιλύει το ουσιώδες ζήτημα των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού, οι οποίες εκτείνονται στα διοικητικά όρια περισσότερων της μιας Περιφερειών. Αντιθέτως, το ζήτημα αυτό περιγράφεται απλώς «ονομαστικά» στο π.δ. και για αυτό έχει προκαλέσει σημαντική καθυστέρηση και προβλήματα και απαιτείται να επανεξεταστεί κατάλληλα. Θα πρέπει να σημειωθεί άλλωστε ότι δεν αρκεί μόνο η

απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 5, παρ. 3 του ν. 3199/2003.

γ) Το π.δ. δεν καθορίζει το Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών. Η ολοκλήρωση του μητρώου αυτού θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί μέχρι τις 22-12-2004. Την προθεσμία αυτή άλλωστε παραθέτει και ο ν. 3199/2003 στο άρθρο 4 (παρ. 1). Επίσης, ο νόμος αναφέρει ρητά ότι με το π.δ. που προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 15 καθορίζεται αναλυτικά το περιεχόμενο του μητρώου και είναι προφανές ότι αναφέρεται στον ονομαστικό κατάλογο των προστατευόμενων περιοχών. Εντούτοις, το π.δ. δεν καθορίζει, όπως θα έπρεπε το περιεχόμενο του μητρώου. Αντί αυτού, αναφέρεται ότι πρώτα οι Διευθύνσεις Υδάτων των Περιφερειών καταρτίζουν Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού και το οποίο διαβιβάζουν στην Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων, η οποία εν συνεχεία καταρτίζει το Εθνικό Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών έως τις 22-12-2004. Παρατηρούμε επομένως ότι για ακόμη μια φορά έχουμε παραβίαση των συμβατικών υποχρεώσεων της χώρας μας.

δ) Στο π.δ. δεν καθορίζονται με σαφήνεια τα ύδατα που χρησιμοποιούνται για την απόληψη πόσιμου ύδατος και δεν προσδιορίζονται τα βασικά κριτήρια καθορισμού των ζωνών ασφαλείας. Και σε αυτή την περίπτωση ισχύουν αντίστοιχες παρατηρήσεις με εκείνες για το Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών. Σύμφωνα με το άρθρο 7 του π.δ. τα εν λόγω «υδατικά συστήματα» πρέπει να καθορίζονται σε κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού από τις αρμόδιες Διευθύνσεις Υδάτων της Περιφέρειας. Αντίστοιχα, ο καθορισμός των ζωνών ασφαλείας γίνεται με απόφαση του Γ.Γ. της Περιφέρειας μετά από εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Υδάτων της Περιφέρειας.

ε) Το π.δ. δεν περιλαμβάνει απολύτως καμία μεθοδολογία για τη διενέργεια «οικονομικής ανάλυσης». Παρά το γεγονός ότι ο ν. 3199/2003 ορίζει στο άρθρο 12β ότι πραγματοποιείται οικονομική ανάλυση, βάσει των όσων ορίζονται στο π.δ., εντούτοις στο άρθρο 8 «Οικονομική Ανάλυση του κόστους για υπηρεσίες ύδατος» δεν εμπεριέχεται κάποια μεθοδολογία διενέργειας οικονομικής ανάλυσης. Το μόνο που παρατίθεται είναι τρεις γενικόλογες παράγραφοι στο Παράρτημα IV του άρθρου 19.

στ) Απουσιάζει πλήρως από το π.δ. η οιαδήποτε διαδικασία διαβούλευσης στο πλαίσιο της δημοσιοποίησης των διαχειριστικών σχεδίων. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 15 «Διαδικασία Δημοσιοποίησης των Σχεδίων Διαχείρισης (ΣΔ)» η υποβολή παρατηρήσεων περιορίζεται επί του διαχειριστικού σχεδίου στο στάδιο έγκρισης, σε

δυσαναλογία με την οδηγία 2000/60/EK, όπου οι παρατηρήσεις υποβάλλονται σε τρία στάδια, δηλαδή: i) στο χρονοδιάγραμμα εκπόνησης του σχεδίου διαχείρισης, ii) στην ενδιάμεση επισκόπηση των σημαντικών ζητημάτων διαχείρισης, και iii) στο αντίγραφο του προσχεδίου διαχείρισης.

ζ) Το π.δ. δεν καθορίζει τις αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς που θα παράσχουν τα απαραίτητα στοιχεία στο πρόγραμμα παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων. Ειδικότερα, στην παρ. 4 του άρθρου 11 του π.δ. ορίζεται ότι «τα συλλεγόμενα στοιχεία από την παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων καταχωρούνται μετά από συνεργασία των αρμοδίων υπηρεσιών και φορέων σε βάση υδρολογικών και μετεωρολογικών δεδομένων, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 5 του ν. 3199/2003». Σύμφωνα όμως με το άρθρο 15 είναι απαραίτητο να καθοριστούν με σαφήνεια οι αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς.

η) Τέλος, το π.δ. όπως έχει διαμορφωθεί, δεν εξασφαλίζει την κατάλληλη συνέργεια με τον ν. 3199/2003 στα πλαίσια της οδηγίας 2000/60/EK. Συγκεκριμένα, το π.δ. αποτελεί στο σύνολό του αυτούσια μεταφορά της ανεπαρκούς μετάφρασης των άρθρων της οδηγίας, τα οποία ωστόσο δεν είχαν περιληφθεί στο ν. 3199/2003. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη βεβιασμένη συγγραφή του π.δ., οδήγησε αναπόδραστα σε μια σειρά από ασάφειες, λάθη και παραλείψεις. Ειδικότερα:

i) Οι περιβαλλοντικοί στόχοι του νόμου, οι οποίοι δεν περιλαμβάνονταν σε αυτόν, εμπεριέχονται αναγκαστικά στο άρθρο 4 του π.δ., και ii) η έλλειψη αναφοράς του νόμου στη συνδυασμένη προσέγγιση για τον έλεγχο των σημειακών και διάχυτων πηγών ρύπανσης, η οποία πραγματοποιείται από τις Διευθύνσεις Υδάτων των Περιφερειών, περιλαμβάνεται αναγκαστικά στο άρθρο 9 του π.δ.[\[46\]](#).

V. Οι εξελίξεις και προοπτικές στον ελλαδικό χώρο

Σύμφωνα με τις επιταγές του ν. 3199/2003 το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., ως αρμόδιο Υπουργείο για τα ζητήματα διαχείρισης των υδάτινων πόρων της χώρας μας, προκήρυξε τον Ιούλιο του 2004 διαγωνισμό με τίτλο «Δράσεις για την Εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/EK». Το βασικό αντικείμενο του έργου αυτού δύναται να συνοψισθεί

σε τρεις βασικές δραστηριότητες. Ειδικότερα:

α. Τον προσδιορισμό των εθνικών και των διασυνοριακών λεκανών απορροής των ποταμών της χώρας, τον προσδιορισμό των αρμόδιων αρχών διαχείρισής τους και τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων τους, καθώς και το συντονισμό της αξιοποίησης του εισερχόμενου υλικού από τα σχετικά με την οδηγία παράλληλα υλοποιούμενα έργα. Αναλυτικότερα, τα εν λόγω έργα συνίστανται στα εξής:

- § Την προετοιμασία των σχετικών με την οδηγία-πλαίσιο συμπληρωματικών νομικών κειμένων για την εφαρμογή της στην Ελλάδα. Αξίζει να σημειώσουμε εκ των προτέρων ότι ορισμένα από τα κείμενα αυτά έχουν ήδη συνταχθεί, όπως είναι για παράδειγμα το π.δ. που προβλέπει ο νόμος, καθώς και οι λοιπές ΚΥΑ για τη σύσταση των περιφερειακών υπηρεσιών υδάτων, τα οποία ωστόσο παρουσιάζουν σημαντικότερες ασάφειες και ελλείψεις, όπως προαναφέρθηκε.
- § Τη διαμόρφωση ενός γενικού σχεδίου ενεργειών για την εφαρμογή της οδηγίας 2000/60/ΕΚ στη χώρα μας και τη μετάφραση στην ελληνική γλώσσα των κειμένων, τα οποία εμπεριέχουν τις κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες έχουν συνταχθεί για τα καθοριστικής σημασίας και κύρια θέματα εφαρμογής της οδηγίας. Διευκρινίζεται ότι αυτή την περίοδο η εν λόγω ενέργεια είναι θεωρητικά σε εξέλιξη.
- § Τη δημιουργία και διατήρηση ιστοσελίδας στο διαδίκτυο με θέματα σχετικά με την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα, η οποία θα ενημερώνεται διαρκώς με τις όποιες εξελίξεις λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα, καθώς και με τα νέα σχετικά νομοθετήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο και αυτή η ενέργεια δεν έχει μέχρι στιγμής υλοποιηθεί, γεγονός ιδιαίτερα στενάχωρο, καθώς θα έδινε την ευκαιρία σε ένα πλήθος χρηστών και ενδιαφερόμενων φορέων να αναπτύξουν ένα Φόρουμ ανταλλαγής των απόψεών τους σχετικά με τις επιμέρους τακτικές και πρακτικές που οφείλει να ακολουθήσει η χώρα μας για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων της.
- § Τον προσδιορισμό των λεκανών απορροής ποταμών, καθώς και εκείνων που συνορεύουν με τις γειτονικές χώρες και την ένταξή τους σε υδατικές περιφέρειες, όπου η διαδικασία αυτή είναι σε εξέλιξη.
- § Την καταγραφή των αρχών διαχείρισης, τον προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων

τους και την επιμόρφωση των στελεχών τους, όπου η διαδικασία αυτή ξεκίνησε να υλοποιείται, αλλά «κώλυσε» σε αρκετά σημεία, διότι προέκυψαν ουσιώδη προβλήματα σε ό,τι αφορά τις γειτονικές περιφέρειες, στις οποίες υπάγονται τα υδρολογικά όρια των λεκανών απορροής ποταμών.

§ Τη δημιουργία Μητρώου Προστατευόμενων Περιοχών, το οποίο δεν έχει ακόμη καταρτιστεί, λόγω των ασαφειών του ν. 3199/2006 και του σχετικού π.δ. που εκδόθηκε.

§ Το χαρακτηρισμό όλων των συστημάτων υπόγειων υδάτων της χώρας μας και την ερμηνεία και παρουσίαση της ποιοτικής και ποσοτικής τους κατάστασης. Είναι ευνόητο ότι η συγκεκριμένη διαδικασία δεν έχει ακόμη ξεκινήσει, διότι δεν προϋπήρχε στη χώρα μας βάση δεδομένων για τα ποσοτικά δεδομένα των επιφανειακών της υδάτων. Πόσο μάλλον των υπογείων. Επιπλέον θα πρέπει να αναλογισθεί κανείς ότι το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία για τα υπόγεια ύδατα, με αποτέλεσμα οι υπόγειοι υδροφόροι ορίζοντες της Ελλάδας να μην είναι αρκούντως γνωστοί. Γίνεται επομένως αντιληπτό ότι η εν λόγω διαδικασία, πιθανώς να είναι από τις περισσότερο αργόσυρτες και μακροπρόθεσμες, προκειμένου να υλοποιηθεί. Οι πιέσεις βέβαια που θα δεχτεί η χώρα μας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένονται να είναι ιδιαίτερα ισχυρές, καθώς μέχρι τις 16 Ιανουαρίου του 2009 η εθνική μας νομοθεσία θα πρέπει να έχει ενσωματώσει την Οδηγία 2006/118/EK «σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση», η οποία έχει ως βασικό σκοπό τη λήψη μέτρων για την πρόληψη της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων και τον καθορισμό κριτηρίων για την καλή τους χημική κατάσταση.

§ Τέλος, τη συλλογή και αξιοποίηση του εισερχόμενου υλικού από τα παράλληλα υλοποιούμενα έργα, ούτως ώστε να ανταποκριθεί η χώρα μας στις αρχικές απαιτήσεις της οδηγίας, σχετικά με την υποβολή εκθέσεων και να δημιουργηθούν τα κατάλληλα πρότυπα για την εκπόνηση μελλοντικών εκθέσεων. Ενέργεια, η οποία σαφώς και δεν έχει υλοποιηθεί.

β. Την ανάλυση των χαρακτηριστικών των λεκανών απορροής της χώρας, την ανάπτυξη των δικτύων και μεθοδολογιών παρακολούθησης της ποιότητας και την αξιολόγηση και ταξινόμηση της οικολογικής κατάστασης των εσωτερικών

επιφανειακών, των μεταβατικών και των παράκτιων υδάτων της.

γ. Την υλοποίηση ενός πιλοτικού προγράμματος για την εφαρμογή της οδηγίας 2000/60/EK, το οποίο ουσιαστικά θα αποτελέσει την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια εφαρμογής της οδηγίας για τα ύδατα σε λεκάνη απορροής και η επιτυχής του ολοκλήρωση θα συντελέσει στην ανάπτυξη περισσότερο ειδικευμένων και πρακτικών κατευθύνσεων και στην απόκτηση εμπειρίας για την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας στις υπόλοιπες λεκάνες απορροής της χώρας μας[47]. Σημειώνεται ότι η εν λόγω πιλοτική μελέτη βρισκόταν σε εξέλιξη για τη λεκάνη απορροής του ποταμού Πηνειού της Θεσσαλίας, και συγκεκριμένα στη δεύτερη φάση της μελέτης (2005-2006) τα πεδία δράσης που αναπτύχθηκαν αφορούσαν: α) τα υπόγεια ύδατα, β) τη συλλογή και ανάλυση πληροφοριών για την καταγραφή των πιέσεων και επιπτώσεων που προέρχονται από τις γεωργικές δραστηριότητες, γ) τη συνεργασία με τα λοιπά ερευνητικά προγράμματα, και δ) την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης των λοιπών λεκανών απορροής ποταμών. Παρόλα αυτά, η ολοκλήρωση του εν λόγω προγράμματος κώλυσε σε κάποια σημεία για άγνωστους λόγους.

Αναφορικά με τις λοιπές δραστηριότητες που βρίσκονται σε εξέλιξη σημειώνονται τα εξής:

· Στον τομέα των Γεωργικών Δραστηριοτήτων, πραγματοποιείται ανάλυση και εκτίμηση της δυνατότητας των υφιστάμενων προγραμμάτων μέτρων για την αγροτική ανάπτυξη, όπως είναι για παράδειγμα η μείωση της νιτρορύπανσης, καθώς και η συμβολή τους στην επίτευξη των στόχων της οδηγίας 2000/60/EK. Παράλληλα, διεξάγονται ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των αγροτών και του ευρύτερου κοινού, σχετικά με τις περιβαλλοντικές πιέσεις και υποβαθμίσεις που υφίσταται ο αγροτικός χώρος.

· Στον τομέα της Διαχείρισης των Υπόγειων Υδάτων έχουμε το συντονισμό μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση της Μεσογειακής Ομάδας Εργασίας για τα Υπόγεια Ύδατα (MED-EUWI Groundwater WG), με στόχο την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μη ενταγμένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση Κρατών της Μεσογείου, με απώτερο σκοπό την υιοθέτηση μιας Κοινής Πολιτικής στη διαχείριση των υπόγειων υδατικών αποθεμάτων και την επίλυση

κοινών προβλημάτων. Η εν λόγω ομάδα έχει αναπτύξει επιπρόσθετα ιστοσελίδα στο διαδίκτυο, η οποία ενημερώνεται διαρκώς με την εξέλιξη των δράσεών της και είναι διαθέσιμη στη Διεύθυνση: «<https://www.emwis.org/GroundWaterHome.htm>». Εκτός αυτού, το τελικό αποτέλεσμα της πρώτης φάσης της συνεργασίας που είναι η έκθεση των χωρών της Μεσογείου για τα υπόγεια ύδατα με την ονομασία «*Mediterranean Document on Groundwater*» έχει επίσης δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα αυτή.

Άλλες σημαντικές δράσεις είναι: α) η άσκηση διαβαθμονόμησης σε επιλεγμένες θέσεις, β) η εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων του Υπουργείου Ανάπτυξης, γ) η δημιουργία και επικαιροποίηση των βάσεων δεδομένων για τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των νερών, και δ) η κατηγοριοποίηση και ο καθορισμός των συνθηκών αναφοράς για όλα τα υδάτινα σώματα[48].

Παρά τις δράσεις που υλοποιούνται, επισημαίνεται ότι η κατάσταση στη χώρα μας κρίνεται πλήρως απογοητευτική, διότι καμία από τις ενέργειες που προβλέπει η οδηγία-πλαίσιο δεν έχει ολοκληρωθεί. Σε εξέλιξη βρίσκονται μερικές από αυτές, παρόλο που έχουν περάσει έξι έτη από την έναρξη ισχύος της. Παράλληλα, ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται σε καλύτερο στάδιο ως προς την εφαρμογή της οδηγίας[49], ενώ ιδιαίτερη εντύπωση προξενεί ο μηχανισμός εκπόνησης των σχετικών μελετών στη χώρα μας στα πλαίσια της οδηγίας 2000/60, εφόσον καμία από αυτές δεν έχει ανατεθεί σε κάποια τεχνική-επιστημονική υπηρεσία δημόσιου συμφέροντος ή σε κάποιο ερευνητικό ινστιτούτο. Αντιθέτως, η πλειοψηφία των προγραμμάτων έχει ανατεθεί σε ιδιωτικά τεχνικά γραφεία, με αποτέλεσμα το σημαντικότερο ζήτημα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων της χώρας μας να κινδυνεύει να αποτελέσει ζήτημα κερδοσκοπίας ορισμένων επιχειρήσεων. Στην κατεύθυνση αυτή μια βάσιμη λύση θα ήταν η στροφή του κράτους προς τα αναγνωρισμένα πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα της χώρας, τα οποία είναι γνωστό ότι έχουν στελεχωθεί από επιστήμονες υψηλού επιπέδου, οι οποίοι, εφαρμόζοντας τις αρχές της ολιστικής προσέγγισης και της διεπιστημονικής μεθοδολογίας, θα μπορούσαν να δώσουν σοβαρές προτάσεις, προκειμένου να λυθούν τα όποια προβλήματα και δυσκολίες έχουν προκύψει μέχρι στιγμής και να υλοποιηθεί έτσι ο βασικός σκοπός της οδηγίας εμπρόθεσμα. Ωστόσο, η λογική της κερδοσκοπίας εισήχθη από πολύ νωρίς στη χώρα μας και είναι ιδιαίτερα αμφίβολο εάν η Ελλάδα θα έχει τελικά τη δυνατότητα να μεταβεί στη λογική της «βιώσιμης ανάπτυξης» και της «ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων

της», που είναι άλλωστε και οι βασικότερες αρχές της οδηγίας.

VI. Συμπεράσματα

Το σύστημα διαχείρισης των υδατικών πόρων της Ελλάδας χωλαίνει. Οι υδρολογικές και μορφολογικές ανισότητες της χώρας μας, και συγκεκριμένα η άνιση χωροχρονική κατανομή των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων, οι έντονες γεωμορφολογικές διαφοροποιήσεις ανά υδατικό διαμέρισμα, σε συνδυασμό με την κατανομή της ζήτησης και της συγκέντρωσής της σε χώρους με περιορισμένους υδατικούς πόρους, δεν ευνοούν από οικονομοτεχνικής άποψης την τεχνικά αξιόπιστη και οικονομικά εφικτή κάλυψη των αναγκών στις διάφορες κατηγορίες χρήσεων του νερού. Εκτός αυτών, η αναντιστοιχία της διοικητικής διαίρεσης της Ελλάδας και των υδατικών της διαμερισμάτων και ο κατακερματισμός των αρμοδιοτήτων των φορέων που εμπλέκονται σε ζητήματα διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων, χωρίς ουσιαστικό συντονισμό σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, έχουν ως άμεσο επακόλουθο την περιστασιακή και τη μη ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων. Διευκρινίζεται ότι στη χώρα μας η διαθέσιμη ποσότητα νερού διαρκώς ελαττώνεται, ενώ οι σημαντικότερες συλλογικές ανάγκες καλύπτονται από τα έργα μεταφοράς, τα οποία έχουν εξαιρετικά υψηλό κόστος κατασκευής και συντήρησης.

Η όποια διαχειριστική πολιτική της χώρας μας υπάρχει για τους υδάτινους πόρους στηρίζεται στο σύνολο των διοικητικών της πράξεων, οι οποίες διακρίνονται από την αδυναμία τους να καθορίσουν με ακρίβεια τα φυσικά μεγέθη και τις πραγματικές ανάγκες, ενώ φανερώνει συγχρόνως τις δυσκολίες που υπάρχουν στη διαδικασία του σχεδιασμού. Συγκεκριμένα, τα κυριότερα προβλήματα που παρατηρούνται συνοψίζονται ως εξής:

Η έλλειψη συστηματικής και αξιόπιστης καταγραφής και αξιολόγησης των φυσικών και τεχνητών υδατικών συστημάτων από ποσοτική και ποιοτική άποψη, καθώς και η ελλιπής επάρκεια παρατηρήσεων, όσον αφορά τις υδρολογικές, μετεωρολογικές, υδρογεωλογικές και ποιοτικές παραμέτρους. Η έλλειψη οργανωμένου δικτύου συλλογής πληροφοριών των φυσικών δεδομένων και ενιαίας βάσης για την

καταχώρησή τους, με αποτέλεσμα την ατελή γνώση των διαφόρων συνιστωσών του υδρολογικού κύκλου, παρά το πλήθος των φορέων που ενασχολούνται με τις σχετικές μετρήσεις και το μεγάλο αριθμό των σχετικών σταθμών. Η παντελής έλλειψη του συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων φορέων σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με τις μελέτες και έρευνες υποδομής που είναι σχετικές με τους υδατικούς πόρους. Η επανάληψη συναφών μελετών, οι οποίες κατά βάση παραμένουν ανεφάρμοστες και τα δεδομένα των οποίων είναι αμφίβολης αξιοπιστίας. Η ευκαιριακή εκμετάλλευση ενός μεμονωμένου υδατικού πόρου, χωρίς να υπάρχει σφαιρική και εμπειριστατωμένη γνώση των δυνατοτήτων του, με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε σταδιακά στην ποιοτική και ποσοτική του υποβάθμιση. Η έλλειψη κοστολόγησης του νερού, καθώς και η έλλειψη τιμολόγησής του, η οποία θα έπρεπε να στηρίζεται αφενός μεν στην κοστολόγηση αυτή, αφετέρου δε στην προσπάθεια να καλυφθούν περαιτέρω στόχοι, όπως η κοινωνική ευημερία, η εξοικονόμηση πόρων, τα αναπτυξιακά κίνητρα και η διατήρηση των επιθυμητών χαρακτηριστικών στους υδάτινους πόρους. Η έλλειψη πρόνοιας και κινήτρων για την εξοικονόμηση νερού σε όλες τις κατηγορίες χρήσεών του, καθώς και ο ελλιπής συντονισμός μεταξύ των χρήσεων αυτών για λόγους οικονομίας μέσων. Η έλλειψη κατανομής και απόδοσης του οικονομικού κόστους των έργων πολλαπλού σκοπού στους διάφορους επωφελούμενους τομείς χρήσης. Η χαλαρή σύνδεση των υφιστάμενων αναπτυξιακών προγραμμάτων με τις ανάγκες διαχείρισης του νερού από άποψη ποιότητας και ποσότητας. Η έλλειψη μακροχρόνιων προβλέψεων οικονομικών μεγεθών, οικονομικών τάσεων και παραγωγικών τομέων, στα πλαίσια του αναπτυξιακού προγραμματισμού, ο οποίος θα επέτρεπε τις ανάλογες προβλέψεις σε έργα αξιοποίησης των υδατικών πόρων.

Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο ν. 3199/2003 που εναρμονίζει την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα με την εθνική μας νομοθεσία, διακρίνεται για τα εξαιρετικής σημασίας προβλήματα και ελλείψεις του, οδηγεί τον καθέναν μας στη διαπίστωση, ότι στη χώρα μας δεν έχουν πραγματοποιηθεί οι ενέργειες που απαιτούνται για τη διαχείριση και την προστασία των υδατικών της πόρων, ενώ η υδατική πολιτική της Ελλάδας στηρίζεται στην πράξη σε ανενεργούς νόμους. Για το λόγο αυτό κρίνεται επιτακτική η λήψη των ακόλουθων μέτρων:

I. Η έκδοση κανονιστικών ρυθμίσεων που απαιτούνται, προκειμένου να συμμορφωθεί η χώρα μας με τις διατάξεις της οδηγίας 2000/60/EK και να καταστεί ο ν. 3199/2003 λειτουργικός, χωρίς να έχει τα απογοητευτικά αποτελέσματα του ν. 1739/1987. Συγκεκριμένα, απαιτείται η έκδοση ενός π.δ. και τριών τουλάχιστον ΚΥΑ για τη σύσταση του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων, της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων και την οργάνωση των Περιφερειακών Διευθύνσεων Υδάτων. Οπωσδήποτε μετά τη σύστασή τους, οι εν λόγω υπηρεσίες θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν με τους ανάλογους πόρους, προκειμένου η δράση τους να είναι ουσιαστική και όχι απλά ονομαστική.

II. Ο προσδιορισμός των περιοχών λεκανών απορροής ποταμού. Επισημαίνεται ότι ο εν λόγω προσδιορισμός τυπικά θα έπρεπε να είχε πραγματοποιηθεί μέχρι το Δεκέμβριο του 2003. Ωστόσο, αν δεν ορισθούν οι περιοχές λεκάνες απορροής ποταμού, η οδηγία-πλαίσιο δεν θα μπορέσει να εφαρμοστεί και κατά συνέπεια, ο ν. 3199/2006 θα παραμείνει για μια ακόμη φορά ανενεργός.

III. Η προώθηση της οικονομικής ανάλυσης της χρήσης του νερού και της επισκόπησης των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των υδάτων για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού. Σημειώνεται ότι οι μελέτες αυτές θα έπρεπε να είχαν εκπονηθεί ως το τέλος του 2004. Στη χώρα μας ωστόσο δεν έχουν ακόμη ξεκινήσει^[50].

Η ολοκλήρωση των δράσεων αυτών θα βοηθήσει τη χώρα μας να προχωρήσει από το νηπιακό σε ένα πρώιμο στάδιο εφαρμογής της οδηγίας, ενώ συγχρόνως θα δώσει μια βάσιμη απάντηση σε όλους τους επιστήμονες, συμπεριλαμβανομένου του εαυτού μου, που διαμαρτύρονται ότι η Ελλάδα δεν έχει υδατική πολιτική.

[1] Με τον όρο «φυσικά διαθέσιμα» νοούνται οι χρήσιμοι για το ανθρώπινο είδος πόροι που υπάρχουν στη γη, στην ατμόσφαιρα, στο υπέδαφος και στους ωκεανούς, ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των φυσικών, χημικών και βιολογικών φαινομένων, καθώς και των πάσης φύσης ανθρωπογενών παρεμβάσεων κατά τη διάρκεια της ιστορίας του πλανήτη γη.

[2] *Council on Environmental Quality, Environmental Trends, Washington, DC:Government Printing Office, 1978, σ. 213 επ.*

[3] Βλ. *Ηλ. Μπεριάτου, 22 Μαρτίου: Παγκόσμια Ημέρα για το Νερό, Ίδρυμα Κεφαλλονιάς και Ιθάκης, 2004.*

[4] Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Οδηγίας 2000/60/EK ως Λεκάνη Απορροής Ποταμού ή Υδρολογική Λεκάνη ορίζεται η εδαφική έκταση, από την οποία συγκεντρώνεται το Σύνολο της Απορροής μέσω Διαδοχικών ρευμάτων, ποταμών και πιθανώς λιμνών και παροχετεύεται στη θάλασσα με ενιαίο στόμιο ποταμού, εκβολές ή Δέλτα. Πρόκειται δηλαδή για το σύνολο των Σημείων που περικλείονται από μια Διατομή Εξόδου του Ποταμού.

[5] Βλ. *Γ. Τσακίρη, Διαχείριση Υδατικών Πόρων για την Ειρήνη την Ανάπτυξη και το Περιβάλλον, Συμπόσιο «Αιγαίο-Νερό-Βιώσιμη Ανάπτυξη», Πάρος 6-7 Ιουλίου 2001.*

[6] Δ. Π. Καλύβα, Τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών στη Διαχείριση των Υδατικών Πόρων, Συμπόσιο «Αιγαίο-Νερό-Βιώσιμη Ανάπτυξη», Πάρος 6-7 Ιουλίου 2001.

[7] Α. Ανδρεαδάκη, Η αναγκαιότητα συντονισμένης δράσης για την υποβοήθηση της εφαρμογής της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα νερά 2000/60, Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε. 2206 (2002), σ. 39 επ.

[8] Μ. Α. Μιμίκου, Η Εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60 σε επίπεδο Λεκανών Απορροής. Προοπτικές με βάση την Ελληνική Πραγματικότητα, Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε. 2206 (2002), σ. 32 επ.

[9] Βλ. σχετικά Β. Καραγεώργου (Αύγουστος 2003), «Η οδηγία-πλαίσιο για το νερό ένας σημαντικός σταθμός για το ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος», Νόμος και Φύση, <http://www.nomosphysis.org.gr/articles>.

[10] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τεχνικό Έγγραφο 1: Εφαρμογή της αρχής ο ρυπαίνων πληρώνει. Διαφοροποίηση του ύψους κοινοτικής συνδρομής για τις παρεμβάσεις υποδομής των Διαρθρωτικών Ταμείων, του Ταμείου Συνοχής και του ΜΠΔΠ, 1999, σ. 5 επ.

[11] Ε. Γρίβα, Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων. Ο Ρόλος του Μηχανικού-Εθνικό και Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο, Διπλωματική Εργασία, Αθήνα 2005, σ. 58 επ.

[12] Μ. Χατζηπλάτων, Μια Οικονομική Προσέγγιση στην αρχή της Προφύλαξης, Αθήνα 2005, σ. 1 επ.

[13] Ε. Γρίβα, όπ.π. (σημ. 11), σ. 58.

[14] Υπενθυμίζεται ότι «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη» είναι το Μοντέλο Ανάπτυξης, στο οποίο επιτυγχάνεται ταυτόχρονα και διαχρονικά σε οιοδήποτε επίπεδο στο χώρο και το χρόνο η Κοινωνική, Οικονομική, Πολιτική, Πολιτισμική και Τεχνολογική Ανάπτυξη, σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό πάντα στο «Ολικό Περιβάλλον» του πλανήτη μας. Για να μπορέσει ωστόσο να επιτευχθεί σε μια περιοχή η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη απαιτείται πρωτίστως ο άνθρωπος και οι συλλογικότητές του να δρουν ως αναπόσπαστα μέρη της φύσης και όχι ως κυρίαρχα στοιχεία, ιδιοκτήτες και εκμεταλλευτές της.

[15] Κ. Γιωτάκη, Η Οδηγία-Πλαίσιο Κοινοτικής Δράσης στον τομέα πολιτικής υδάτων, Συμπόσιο «Αιγαίο-Νερό-Βιώσιμη Ανάπτυξη», Πάρος 6-7 Ιουλίου 2001.

[16] Εννοείται η έννοια του «Καλού Οικολογικού Δυναμικού», η οποία ορίζεται ως η

κατάσταση ενός ιδιαίτερα τροποποιημένου ή τεχνητού υδατικού συστήματος, το οποίο ταξινομείται κατά τον τρόπο που περιγράφεται στην παράγραφο 1.2.5. του Παραρτήματος V της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

[17] Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Οδηγίας «Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμού» ορίζεται η θαλάσσια και χερσαία έκταση που αποτελείται από μία ή περισσότερες Λεκάνες Απορροής Ποταμού μαζί με τα συναφή υπόγεια και παράκτια ύδατα και η οποία προσδιορίζεται ως η βασική Διαχειριστική Μονάδα Λεκανών Απορροής Ποταμού.

[18] Κ. Γιωτάκη, όπ.π. (σημ. 15), σ. 6 επ.

[19] Α. Ανδρεαδάκη, όπ.π. (σημ. 7), σ. 39 επ.

[20] Δ. Μαμάη, Τύποι Υδατικών Οικοσυστημάτων, Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα 2006, σ. 27 επ.

[21] Διευκρινίζεται ότι ο όρος «Περιβάλλον» χρησιμοποιείται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να νοείται ως: α) η Αδιάσπαστη Ενότητα της κάθε φορά δυναμικά μεταβαλλόμενης ισορροπίας της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας σε μια περιοχή, όπως αυτή πολυεπίπεδα επηρεάζεται από εσωτερικά και εξωτερικά αίτια, και β) το σύνολο των συστατικών στοιχείων του Φυσικού και Δομημένου Περιβάλλοντος, που συμπεριλαμβάνουν τις σχέσεις, αλληλεξαρτήσεις, αλληλεπιδράσεις και αλληλοκαθορισμούς του φυσικού και κοινωνικοοικονομικού χώρου, καθώς επίσης και τις αναπόδραστες μεταβολές τους δια μέσου του χρόνου.

[22] Μ. Μιμίκου-Φ. Φωτόπουλου, Υδατικό Περιβάλλον και Ανάπτυξη, Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα 2004, σ. 123 επ.

[23] Γ. Μανούρη, Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Υδατικών Πόρων, Συνέδριο HELECO '05 «Τεχνολογία Περιβάλλοντος».

[24] Μ. Μιμίκου- Φ. Φωτόπουλου, όπ.π. (σημ. 22), σ. 124 επ.

[25] Α. Ανδρεαδάκη, όπ.π. (σημ. 7), σ. 40 επ.

[26] Μ. Μιμίκου-Φ. Φωτόπουλου, όπ.π. (σημ. 22), σ. 125 επ.

[27] Με τον όρο «GIS» νοείται η σύνθεση των επιμέρους τμημάτων του υλικού και του λογισμικού των υπολογιστών που σχεδιάζονται με έναν ειδικό τρόπο για την ανάκτηση, τη συντήρηση, τη χρήση και επεξεργασία των χαρτογραφικών δεδομένων.

[28] *Μ. Μιμίκου-Φ. Φωτόπουλου*, όπ.π. (σημ. 22), σ. 126 επ.

[29] *Μ. Μιμίκου-Φ. Φωτόπουλου*, όπ.π. (σημ. 22), σ. 126 επ.

[30] Ο ν. 1739/1987 αποτέλεσε το βασικό νόμο της Ελλάδας για τη διαχείριση των υδατικών πόρων, ο οποίος εισήγαγε μια εκσυγχρονιστική αντίληψη στην αντιμετώπιση του ύδατος όσον αφορά την έρευνα, τη διοίκηση και την καθημερινή πρακτική, μέσω της θεσμοθέτησης διαδικασιών και οργάνων που επιτρέπουν την άσκηση της διαχείρισης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Διευκρινίζεται ότι ο εν λόγω νόμος είναι ίσως ο μοναδικός που συνδέει τα θέματα της διαχείρισης με τον προγραμματισμό ανάπτυξης της χώρας μας.

[31] *Α. Λουκάτου-Κ. Παπαπαύλου-Μ. Κατσιμπίρη*, Νέα Δεδομένα για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Υδάτων με έμφαση στην Οδηγία 2000/60/ΕΚ, Συνέδριο HELECO '05 «Τεχνολογία Περιβάλλοντος».

[32] Βλ. σχετικά *Κ. Σακελλαροπούλου-Ν. Σεκέρογλου* (Σεπτέμβριος 2006), «Η Βιώσιμη Διαχείριση των Υδατικών Πόρων», Νόμος και Φύση, <http://www.nomosphysics.org.gr/articles>.

[33] Τα Διαμερίσματα αυτά κατά αύξοντα αριθμό είναι: 1) Δυτική Πελοπόννησος, 2) Βόρεια Πελοπόννησος, 3) Ανατολική Πελοπόννησος, 4) Δυτική Στερεά Ελλάδα, 5) Ήπειρος, 6) Αττική, 7) Ανατολική Στερεά Ελλάδα, 8) Θεσσαλία, 9) Δυτική Μακεδονία, 10) Κεντρική Μακεδονία, 11) Ανατολική Μακεδονία, 12) Θράκη, 13) Κρήτη, 14) Νησιά Αιγαίου.

[34] *Υπουργείο Ανάπτυξης*, Σχέδιο Προγράμματος Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων της χώρας, Αθήνα 2003, σ. 6 επ.

[35] Τα εν λόγω Διαμερίσματα είναι: 1) η Υδρολογική Περιφέρεια Πελοποννήσου, μαζί με τα νησιά Ζακύνθου και Κεφαλληνίας με συνολική έκταση 22.651χλμ², 2) η Υδρολογική Περιφέρεια Δυτικής Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, μαζί με τα Υπόλοιπα νησιά του Ιονίου με έκταση 17.855χλμ², 3) η Υδρολογική Περιφέρεια Θεσσαλίας με Επιφάνεια 13.719χλμ², 4) η Υδρολογική Περιφέρεια Ανατολικής Στερεάς και Αττικής, μαζί με τα Νησιά του Αιγαίου, εξαιρουμένης της Σαμοθράκης και της Θάσου με συνολική επιφάνεια 26.844χλμ², 5) η Υδρολογική Περιφέρεια Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας με Επιφάνεια 23.780χλμ², 6) η Υδρολογική Περιφέρεια Θράκης και Ανατολικής Μακεδονίας, μαζί με τα νησιά της Θάσου και της Σαμοθράκης με Συνολική Έκταση 18.513χλμ², και 7) η Υδρολογική Περιφέρεια Κρήτης με συνολική έκταση 8.197χλμ².

[36] Βλ. σχετικά *Α. Λαζάρου*, Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ). Προκλήσεις

και Ευκαιρίες για την Ελλάδα, 2006,
<https://www.ellinikietairia.gr/media/pdf/AnastasiaLazarou.pdf>

[37] Στη Γνωμοδοτική Επιτροπή συμμετέχουν μέλη από μια σειρά εμπλεκόμενων φορέων, όπως το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, το Υπουργείο Γεωργίας, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Ανάπτυξης και το Υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας.

[38] Α. Λαζάρου, όπ.π. (σημ. 36), σ. 15.

[39] Δ. Ασημακόπουλου, Οικονομικά εργαλεία στη διαχείριση υδατικών πόρων - Η Οδηγία 2000/60 και η ανάκτηση κόστους στην ελληνική πραγματικότητα, 2006, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://www.kinisipoliton.gr/themataperivallon/nero/praktika/5%20Assimakopoulos.doc>

[40] WWF Ελλάς, Δεσμεύσεις χωρίς Εφαρμογή: Η Περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα, Αθήνα 2005, σ. 25.

[41] Κ. Σακελλαροπούλου-Ν. Σεκέρογλου, όπ.π. (σημ. 32).

[42] Κ. Σακελλαροπούλου-Ν. Σεκέρογλου, όπ.π. (σημ. 32).

[43] Βλ. σχετικά Γ. Παπαδημητρίου, «La nave va... Επισημάνσεις για τη νομοθεσία που διέπει την προστασία και διαχείριση των υδάτων», Νόμος και Φύση 2005, <http://www.nomosphysis.org.gr/articles>.

[44] Η εκτροπή του Αχελώου αποτελεί τυπικό παράδειγμα μη εφαρμογής της οδηγίας 2000/60/ΕΚ στη χώρα μας, διότι ο σχεδιασμός του έργου αντιτίθεται στη νοοτροπία της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδατικών πόρων. Αναλυτικότερα: α) στόχος του Έργου είναι η παροχή νερού για την άρδευση της οικονομικά και περιβαλλοντικά μη βιώσιμης βαμβακοκαλλιέργειας και η συνέχιση της κακής διαχείρισης των υδατινών πόρων του Θεσσαλικού Κάμπου, β) δεν έχουν ληφθεί μέτρα για τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων του έργου, γ) δεν έχει πραγματοποιηθεί απολύτως καμία προσπάθεια για την εύρεση εναλλακτικών λύσεων για τη διαχείριση των υδατικών πόρων της Θεσσαλίας, και δ) το έργο ουσιαστικά δεν εξυπηρετεί δημόσιο συμφέρον και δεν υπερέχει όσον αφορά την προστασία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος έναντι άλλων επιλογών.

[45] Βλ. σχετ. WWF Ελλάς, όπ.π. (σημ. 40), σ. 26-28.

[46] ΤΕΕ-Μόνιμη Επιτροπή Οικολογίας και Περιβάλλοντος, Κριτική του ΤΕΕ στο σχέδιο

προεδρικού διατάγματος «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000», Αθήνα 2005, σ. 1-4.

[47] *Μ. Μιμίκου/Φ. Φωτόπουλου*, όπ.π. (σημ. 22), σ. 127 επ.

[48] *Α. Λαζάρου*, όπ.π. (σημ. 36), σ. 20.

[49] Τυπικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Δανίας, η οποία προχωρά με σταθερά και προοδευτικά βήματα και μέχρι στιγμής δεν έχει ξεφύγει από το χρονοδιάγραμμα των δράσεων που θέτει η οδηγία 2000/60/ΕΚ.

[50] *Θ. Νάντσου*, «Γνωρίζετε ότι η μέχρι σήμερα Υδατική Πολιτική της Ελλάδας βασίζεται σε ανενεργούς νόμους;», Αθήνα 2005, σ. 2.